

Vilniaus pedagoginis universitetas
Sociologijos ir politikos tyrimų centras
Viešoji įstaiga „Socialinės informacijos ir mokymų agentūra“

PROFESINIO MOKYMO PATRAUKLUMO DIDINIMO GALIMYBĖS SUARTINANT AKADEMINEJĄ IR TECHNOLOGINEJĄ MOKYMOSI KRYPTIS ANALIZĖ

ANKETINĖS APKLAUSOS REZULTATAI

**Tyrimą atliko: prof. habil. dr. Valdas Pruskus
j. m. d. Saulius Ignatavičius**

Vilnius, 2009

TURINYS

IVADAS	4
I. MOKINIŲ MOKYMOSI PROFESINĖJE MOKYKLOJE MOTYVACIJA	10
1.1. Mokinių stojimo į profesines mokyklas motyvai	10
1.2. Karjeros galimybių baigus profesinę mokyklą vertinimas	11
II. BENDRŲJŲ LAVINIMO DALYKŲ TURINIO IR MOKYMO METODŲ ATITIKTIES PROFESINIŲ MOKYKLŲ MOKINIŲ POREIKIAMS VERTINIMAS	15
2.1. Bendrojo lavinimo dalykų reikalingumo profesinėje mokykloje supratimas	15
2.2. Bendrojo lavinimo dalykai profesinio mokymo programos kontekste.....	24
2.2.1 Bendrojo lavinimo dalykų naudingumas ir pakankamumas.....	24
2.2.2. Bendrojo lavinimo dalykų turinio dėstymo ir taikomų mokymo metodų vertinimas	38
2.2.3. Mokinių bendrojo lavinimo dalykų mokymosi profesinėje mokykloje bazės būklės, mokytojų kvalifikacijos ir įgytų žinių vertinimas.....	42
2.2.4. Bendrojo lavinimo ir profesijos dalykų santykio profesinio mokymo programoje priimtinumai	44
2.3. Profesinių mokyklų mokinių mokymosi dalykų pageidavimai ir krūvio vertinimas	45
III. MOKINIŲ PASIRINKIMO IR GALIMYBIŲ TĘSTI TECHNOLOGINĖS KRYPTIES STUDIJAS VERTINIMAS	47
3. 1. Baigusiujų profesines mokyklas studijų ateities planai	47
3.2. Mokinių galimybės išlaikyti valstybinius egzaminus ir tęsti studijas aukštojoje mokykloje	48
3.2.1. Mokinių galimybės išlaikyti valstybinius egzaminus	48
3.2.2. Mokinių galimybių tęsti studijas aukštojoje mokykloje vertinimas	49
3.3. Profesinio mokymo patrauklumo ir mokinių motyvacijos rinktis technologinę mokymosi kryptį didinimo veiksniai	52
IŠVADOS	56

SANTRAUKA.....	58
REKOMENDACIJOS	62
LITERATŪRA	63
PRIEDAI	67

IVADAS

Tyrimo problema

Profesinis rengimas – viena iš jautriausių ir aktualiausių švietimo sričių. Plečiantis ekonomikai, didėja ir kvalifikuotų vidurinėsios grandies specialistų, turinčių konkrečią profesiją, poreikis. Nors turinčių profesinę kvalifikaciją (įgijusių darbininko specialybę) poreikis didėja, tačiau stojančiųjų į Švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtas profesines mokyklas ir ypač tas, kur mokiniai mokosi pagal profesinio mokymo programas (ISCED-3), suteikiančias ne tik profesinę kvalifikaciją, bet ir bendrąjį vidurinį išsilavinimą, gretos beveik nedidėja. 2004 m. mokėsi pagal minėtas programas (ISCED-3) sudarė 25,4 proc. visų besimokančiųjų profesinėse mokyklose mokinių, 2005 m. – 25,7 proc., 2006 m. – 26,4 proc. (šaltinis: *Profesinių mokyklų mokiniai. Požymiai: mokymo pakopa, statistiniai rodikliai ir metai*. Prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/save selections.asp?MainTable=M3110403&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=3646&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>).

Mažą profesinio mokymo patrauklumą rodo tai, kad Lietuvos profesinio mokymo sistemoje dalyvauja apie 25 proc. mokinių, t. y. du kartus mažiau nei vidutiniškai Europos Sąjungoje.

Profesinio mokymosi populiarumas Lietuvoje mažta, vis daugiau mokinių renkasi bendrojo lavinimo mokyklas, kurias baigę siekia toliau studijuoti aukštesiose mokyklose. Nenuostabu, kad pagal profesinę kvalifikaciją įgyjančių jaunuolių dalį Lietuva gerokai atsilieka nuo daugelio ES šalių, kuriose išsilavinimas laikomas svarbiu pamatu tiek asmenybės brandai, tiek tolesnei karjerai.

Profesijos turėjimas suteikia didesnes galimybes gauti darbą (ir gerai apmokamą), o sparčių sunkiai nuspėjamų pokyčių darbo rinkoje leidžia išvengti bedarbystės. Kita vertus, profesijos turėjimas daugeliui turėtų galėtų tapti rimtu motyvu tęsti studijas aukštojoje mokykloje ir siekti aukštesnės kvalifikacijos. Tačiau faktai rodo, kad taip nėra.

Profesinės mokyklos ir galimybė jose mokantis įgyti ne tik profesiją, bet ir vidurinį išsilavinimą nesusilaukia didesnio jaunimo dėmesio. Mažėja ir profesinių mokyklų, ir jose besimokančiųjų skaičius.

2006–2007 mokslo metais Švietimo ir mokslo ministerijos kaip steigėjos žinioje veikė 83 profesinės mokyklos, kuriose mokėsi 45,4 tūkst. mokinių, o 2007–2008 mokslo metais – jau tik 80 profesinių mokyklų, kuriose mokėsi 43 tūkst. 880 mokinių (šaltinis: *Profesinių mokyklų mokiniai. Požymiai: mokymo pakopa, statistiniai rodikliai ir metai*. Prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveelections.asp?MainTable=M3110403&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=3646&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>).

Profesinio mokymo patrauklumą ir statusą visuomenėje atskleidžia į profesinio mokymo įstaigas priimtų ir mokslą nutraukusių mokinių skaičius lyginant su kitais švietimo lygmenimis, kuriuose mokosi panašaus amžiaus ir išsilavinimo asmenys. 2006 m. trys ketvirtadaliai mokinių, baigusių pagrindinę mokyklą, toliau tęsė mokslą vidurinėse mokyklose ar gimnazijose, o profesinėse mokyklose – tik ketvirtadalis. Dauguma (apie 72 proc.) vidurinių mokyklų abiturientų mokslą tęsė kolegijose ir universitetuose, o į profesines mokyklas jų stojo 9,2 proc., 4,1 proc. profesinių mokyklų absolventų mokslus tęsė universitetuose ir kolegijose. Lietuvos profesinėse mokyklose nutraukusių mokslą mokinių dalis yra gana didelė. Per 2002–2005 m. išstojusių iš profesinių mokyklų mokinių skaičius didėjo. 2005 m. mokslą profesinėse mokyklose nutraukė 15,7 proc. mokinių, t. y. 4,4 proc. punkto daugiau nei 2002 m. (šaltinis: *Ar patrauklus profesinis mokymas Lietuvoje? // Švietimo problemos analizė*. – 2007 spalio, Nr.6(17), p. 3).

Profesinio mokymo organizavimas Lietuvoje keičiasi, tačiau visuomenėje dėl informacijos stokos ir neigiamų nuostatų, susiformavusių per dešimtmečius, profesinio mokymo prestižas yra gana žemas. Tačiau profesinis mokymas vyksta.

Profesinėse mokyklose mokoma pagal trijų tipų profesinio rengimo programas:

- skirtas baigusiems specialiojo ugdymo programas;
- neturintiems pagrindinio išsilavinimo;
- turintiems pagrindinį išsilavinimą;
- turintiems vidurinį išsilavinimą.

Ne visas profesinio mokymo programas baigę mokiniai gali stoti į aukštąsias mokyklas. Tačiau tie, kurie tokią teisę turi, gan vangiai stoja į aukštąsias mokyklas ir toliau tęsia studijas: 2003 m. įstoję į universitetus sudarė 1,5 proc. visų tais metais baigusiųjų profesines mokyklas, o 2007 m. – jau tik 1 proc. Kiek noriau stoja į kolegijas – atitinkamai

2003 m. jie sudarė 4,3 proc., 2007 m. – 4,7 proc. (šaltinis: *Profesinių mokyklų mokiniai. Požymiai: mokymo pakopa, statistiniai rodikliai ir metai*. Prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveelections.asp?MainTable=M3110104&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=3456&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>).

Galima spėti, kad tokiam pasirinkimui iš dalies įtakos turi tai, kad kai kurios kolegijos baigusiesiems profesines mokyklas padidina stojamąjį balą, o universitetai kol kas to nedaro.

Vangus baigusiųjų profesines mokyklas stojimas į aukštąsias, ypač renkančias technologinę mokymosi kryptį, neabejotinai turi savas priežastis – ne tik subjektyvias (psichologines), bet ir objektyvias (ekonomines). Tai lemia, viena vertus, nepasitikėjimas savo jėgomis ir galimybė įstoti į aukštąją mokyklą dėl mokymosi profesinėje mokykloje kokybės, kita vertus, motyvacijos stoka studijuoti, nes įgyta darbininko specialybė jau dabar suteikia galimybę gauti gerą darą, už kurį neretai pasiūlomas ir žymiai didesnis atlyginimas nei aukštąjį išsilavinimą turinčiam asmeniui.

Mokinių motyvacijai mokytis profesinėje mokykloje ir ateities planams nustatyti yra skirta nemažai darbų ir atlikta tyrimų (Laužackas, Danilevičius, Gurskienė, 2004; Laumenskaitė, Petkevičiūtė, 2004; Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas mokyklose: tyrimo ataskaita. – Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija, 2006; Jaunuolių, atėjusių mokytis į profesines mokyklas, pasirinkimo mokymai bei tolesnio mokymosi planai ir galimybės: tyrimo ataskaita. – Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija, Vytauto Didžiojo universitetas, 2005; ir kt.).

Tačiau ligi šiol nėra tyrimų, kuriuose būtų bandoma nustatyti, kaip mokiniai ir profesijos mokytojai vertina bendrojo lavinimo dalykų mokymo profesinėje mokykloje kokybę, sudarančią prielaidas tolesnėms studijoms, ir kokia realiai egzistuoja pasirengimo stoti į aukštąsias mokyklas skirtis tarp akademinę ir technologinę mokymosi pakraipą pasirinkusių mokinių bei kaip ją būtų galima mažinti.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatuose numatyta suartinti akademinę ir technologinę mokymosi kryptis ir tokiu būdu, viena vertus, paskatinti bendrojo lavinimo mokyklų mokinius rinktis technologinę pakraipą ir taip juos orientuoti į būsimą specialybę, kita vertus, stiprinant bendrojo lavinimo dalykų dėstymą profesinėse mokyklose geriau parengti mokinius studijoms aukštojoje mokykloje. Tačiau norit praktiškai įgyvendinti šią nuostatą susiduriama su nemažais sunkumais ir kliūtimis.

Ši nuostata susilaukia nevienareikšmio tiek bendrojo lavinimo, tiek profesinių mokyklų mokinių ir jų mokytojų vertinimo. Nevienodai ją komentuoja ir aukštųjų mokyklų dėstytojai.

Vyrauja nuomonė, kad profesinėse mokyklose gaunamo išsilavinimo kokybė nėra pakankama studijoms aukštojoje mokykloje tęsti. Kita vertus, nors bendrojo lavinimo mokykla ir suteikia galimybę mokiniams rinktis technologinę pakraipą, t. y. mokytis pagal bendrojo lavinimo technologines programas, tačiau dar nepakankamai parengia ir išugdo kompetencijas, reikalingas aukštojoje mokykloje studijuoti technologinę pakraipą.

Tad atliktu tyrimu ir buvo siekta išsiaiškinti, kiek ši nuostata yra pagrįsta, kaip ją vertina profesinių mokyklų mokiniai, profesijos mokytojai, bendrojo lavinimo dalykų mokytojai.

Tyrimo objektas – profesinio mokymo patrauklumas tarp profesinių mokyklų mokinių, turinčių pagrindinį išsilavinimą ir besimokančių pagal profesinio mokymo programą.

Tyrimo dalykas – profesinių mokyklų mokinių požiūris į profesinio mokymo patrauklumą.

Tyrimo tikslas – nustatyti profesinių mokyklų mokinių mokymosi motyvaciją, jų poreikius bendrojo lavinimo dalykų mokymosi turiniui, jų pasirengimą bei galimybes aukštojoje mokykloje pasirinkti technologinės krypties studijas.

Tyrimo klausimais siekta išsiaiškinti mokinių stojimo į profesines mokyklas motyvus:

- išanalizuoti profesinių mokyklų mokinių bendrojo lavinimo dalykų mokymosi motyvaciją;
- ištirti, ar bendrojo lavinimo dalykų turinys ir mokymo metodai atitinka profesinių mokyklų mokinių poreikius bei jų tolimesnius planus;
- išsiaiškinti, kiek bebaigiančių profesines mokyklas mokinių ketina tęsti mokslą aukštosiose mokyklose;
- įvertinti, kiek realios profesinių mokyklų mokinių galimybės išlaikyti valstybinius egzaminus bei tęsti mokslus aukštosiose mokyklose;
- išsiaiškinti technologinę pakraipą pasirinkusių bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų mokinių mokymosi motyvaciją ir poreikius mokymo turinio atžvilgiu;
- išanalizuoti, kokie yra technologinę, gamtos mokslų ir humanitarinę mokymosi pakraipą pasirinkusių bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų mokinių poreikiai mokymosi turiniui ir mokymo metodams;
- atlikti lyginamąją analizę, ar profesinę mokyklą baigę mokiniai yra pasirengę studijoms aukštojoje mokykloje, palyginti su bendrojo lavinimo mokyklą baigusiais mokiniais;
- išsiaiškinti ar technologinę mokymosi kryptį pasirinkę bendrojo lavinimo vidurinių mokyklų mokiniai turi tokias pačias galimybes įstoti į aukštąsias mokyklas kaip ir pasirinkusieji gamtos mokslų bei humanitarinę kryptis;
- išanalizuoti, kas turėtų būti keičiama pagrindinėje mokykloje, kad padidėtų mokinių motyvacija pasirinkti technologinę mokymosi pakraipą.

Tyrimo metodologinis ir metodinis pagrindimas

Tyrimo metodologiją, kaip tyrimo pobūdžio ir metodų suderinimo pasirinkimą, lėmė tyrimo technine užduotimi apibrėžtas probleminis laukas ir tyrimo tikslas. Tyrimas pagal jo rezultatų teorinį bei praktinį reikšmingumą yra taikomojo pobūdžio, pagal pateiktą techninę užduotį, tyrimo tikslą ir uždavinius – aprašomojo vertinamojo pobūdžio, o pagal pirminės empirinės informacijos pobūdį – kiekybinis.

Tyrimo metodologija, kaip teorinių ir empirinių procedūrų visuma, grindžiama šiais principais:

- *Kiekybinių ir kokybinių metodų panaudojimo ir derinimo, siekiant įgyvendinti tyrimo uždavinius.* Renkant empirinius duomenis, buvo atlikta reprezentatyvi profesinių mokyklų mokinių anketinė apklausa raštu. Ji papildyta duomenimis, gautais atlikus profesinių mokyklų pedagoginių darbuotojų personalo pusiau struktūrizuotus interviu.
- *Tyrimo metu surinktos empirinės informacijos ir operuojamų duomenų patikimumo užtikrinimo, analizuojant tiriamų reiškinių tendencijas.*

Respondentų atranka atsitiktinė klasterinė. Atsitiktinės atrankos pagrindai yra laikomos patikimomis, nes kiekvienas generalinės visumos narys turi galimybę pakliūti į imtį. Atrankos patikimumas 95 proc., paklaida 0,05. Tokie rodikliai kiekybiniuose tyrimuose reprezentatyvumo požiūriu laikomi pakankamais. Tyrimo imties tūrį sudaro 1408 respondentai (929 profesinių mokyklų mokiniai, 221 – profesinių mokyklų mokytojai, 258 – bendrojo lavinimo dalykų mokytojai). Duomenų atrankos patikimumas užtikrintas kruopščiu ir precizišku atsitiktinės atrankos būdu, o duomenų surinkimo patikimumas – laikantis anonimiškumo, kontrolės, laiko, būtino atsakyti į anketoje pateiktus klausimus, ir kt. principais. Empiriniai duomenys buvo koduojami, apdorojami, analizuojami naudojant *SPSS 16 for Windows (Statistical Package For Social Sciences)* programą.

Tyrimo priemonės sudaro klausimynai profesinių mokyklų mokiniams, profesijos dalykų mokytojams, bendrojo lavinimo dalykų mokytojams bei aukštųjų mokyklų dėstytojams. Klausimynus sudaro instrukcinė-motyvacinė dalis, diagnostinis ir demografinis blokai. Profesinių ir bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams bei aukštųjų mokyklų dėstytojams skirti klausimynai sudaryti taikant sociologinės ekspertų apklausos priemonės konstravimo principus.

Šie klausimynai pagal savo turinį ir struktūrą yra orientuoti į tai, kad būtų galima kuo išsamiau atskleisti ir įvertinti respondentų nuomones ir nuostatas ir taip įgyvendinti tyrimo uždavinius.

Tyrimo etapai

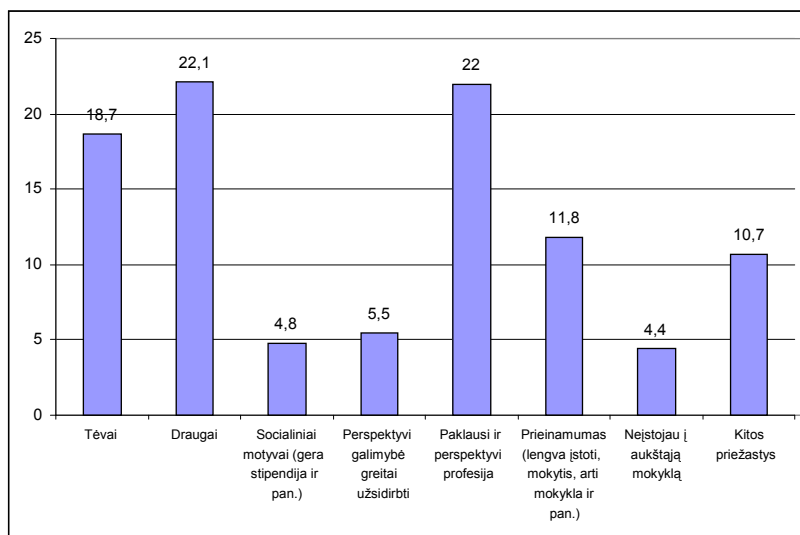
- Tyrimo anketų parengimas ir suderinimas su užsakovu.
- Empirinių duomenų surinkimas.
- Duomenų kodavimas ir statistinis apdorojimas.
- Pirminio ataskaitos teksto rengimas ir derinimas su užsakovu.
- Galutinio ataskaitos teksto rengimas.
- Tyrimo ataskaitos pristatymas.

I. MOKINIŲ MOKYMOSI PROFESINĖJE MOKYKLOJE MOTYVACIJA

1.1. Mokinių stojimo į profesines mokyklas motyvai

Mokinių stojimo į profesines mokyklas motyvai gana įvairūs, tačiau patys mokiniai bei profesinių mokyklų mokytojai juos įvardija kiek skirtingai.

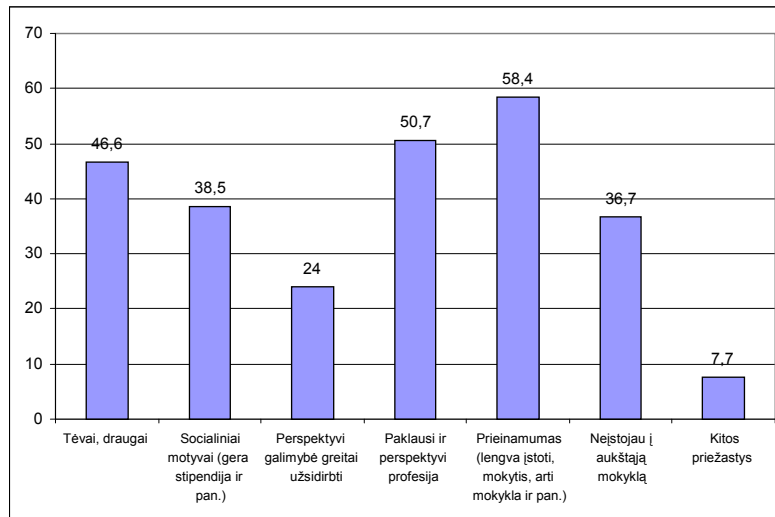
Profesinių mokyklų mokinių teigimu, didžiausią įtaką jų pasirinkimui stoti į profesinę mokyklą turi *profesijos paklausumas ir perspektyvumas* (22 proc.), *draugų ir tėvų patarimas* (atitinkamai 22,1 proc. ir 18,7 proc.). Kur kas mažesnę vaidmenį turi *socialiniai motyvai* (gera stipendija ir pan.) (4,8 proc.), *perspektyvi galimybė greitai užsidirbti* (5,5 proc.) ir *neįstojimas į aukštąją mokyklą* (4 proc.). Daugiau kaip dešimtadalis (10,7 proc.) nurodė kitus čia nepaminėtus (asmeninius) motyvus (žr. 1 pav.).

1 pav. Studijų profesinėje mokykloje motyvai

(profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Profesinių mokyklų mokytojų teigimu, mokinių pasirinkimą studijuoti profesinėje mokykloje (technologinės mokymosi krypties pasirinkimą) labiausiai skatina tokie motyvai kaip *paklausai specialybė* (50,7 proc. nurodžiusiųjų), *prieinamumas* (lengva įstoti; 58,4 proc.), *nesugebėjimas įstoti į aukštąją mokyklą* (36,7 proc.), *perspektyvi galimybė greitai užsidirbti* (24 proc.), *gera stipendija* (38,5 proc.), kiti motyvai (asmeniniai; 7,7 proc.) (žr. 2 pav.).

2 pav. Motyvai, paskatinę studijuoti profesinėje mokykloje
(profesinių mokyklų mokytojų atsakymai, proc.)

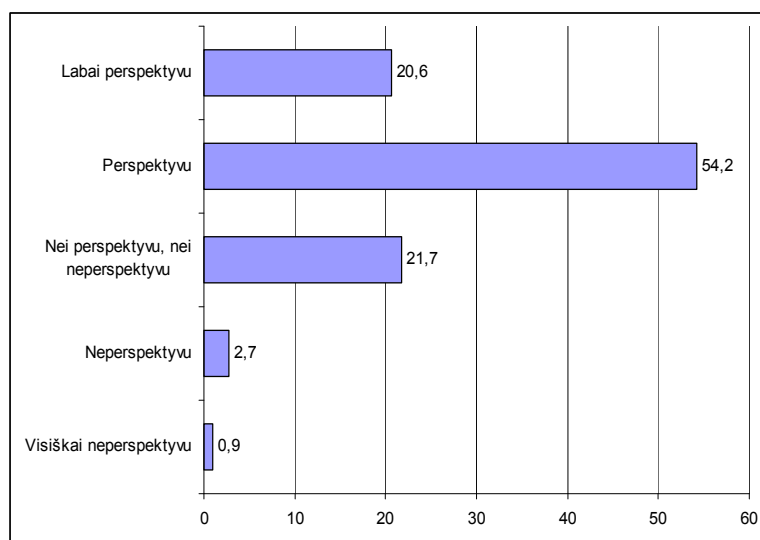
Taigi, kaip matome, profesinių mokyklų mokytojai, vertindami stojimo į profesines mokyklas motyvus, nurodo daugiau pragmatinius motyvus nei patys mokiniai. Tai savo ruožtu parodo ir jų požiūrį į besimokančiuosius profesinėje mokykloje. Jų nuomone, pasirinkę praktišką profesiją jie galėsia greičiau susikurti gerovę, todėl didesnių polėkių ir tolesnių studijų ambicijų iš jų per daug nesitikima.

1.2. Karjeros galimybių pabaigus profesinę mokyklą vertinimas

Tyrimas parodė, kad mokiniai, baigę profesinę mokyklą, tolesnę savo karjerą sieja su:

- *galimybe susirasti gerai apmokamą darbą,*
- *galimybe toliau mokytis.*

Daugiau kaip du trečdaliai apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių mano, kad baigus profesinę mokyklą atsiveria didelės perspektyvos susirasti gerą darbą (kad tai yra labai perspektyvu nurodė 20,6 proc. apklaustųjų, kad perspektyvu – 54,2 proc.). Penktadalis (21,7 proc.) respondentų tokia galimybe abejoja. Tai vertina neigiamai 3,6 proc. apklaustųjų.

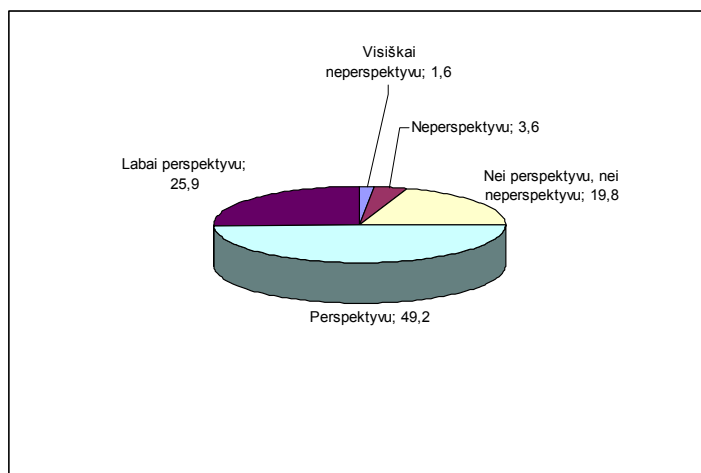

3 pav. Perspektyvos susirasti gerai apmokamą darbą baigus profesinę mokyklą
(profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Beveik pusė apklaustųjų mokinių (49,2 proc.) mano, kad baigus profesinę mokyklą toliau mokytis yra perspektyvu, penktadalio (25,9 proc.) apklaustųjų teigimu, tai labai perspektyvu, 19,8 proc. respondentų pažymėjo, kad tai nei perspektyvu, nei neperspektyvu, 3,6 proc. – neperspektyvu ir tik 1,6 proc. – visiškai neperspektyvu. Taigi didesnė dalis mokinių (69 proc.) mano, kad profesinės mokyklos baigimas sudaro galimybes tęsti studijas toliau (žr. 4 pav.). Taip jie netiesiogiai patvirtina ir savo požiūrį į profesinėje mokykloje gaunamo išsilavinimo kokybę.

Palankus profesinių mokyklų mokinių požiūris į tolesnes studijas aukštojoje mokykloje atspindi visuomenėje vyraujančią nuostatą, kad aukštojo mokslo diplomas yra būtinas kaip sėkmės gyvenime ir profesinėje veikloje garantas.

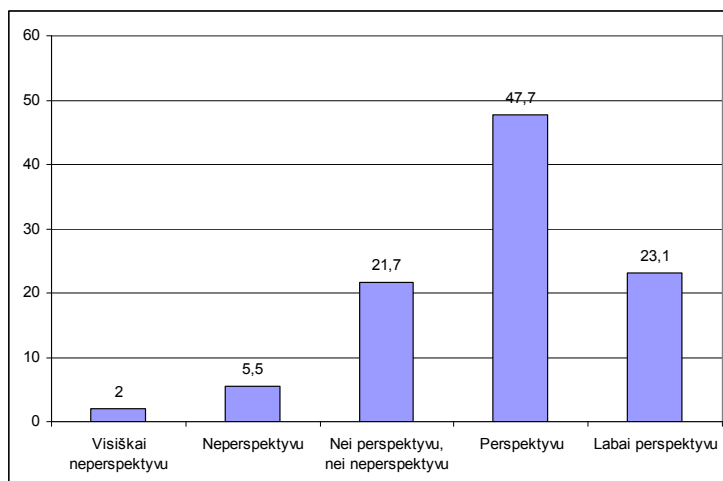
Nepaisant to, beveik ketvirtadalio apklaustųjų mokinių skeptiškai žvelgia į studijas kaip galimybę daryti profesinę karjerą. Galima spėti, kad tokie nuostatai formotis įtakos turi plačiai paplitęs protekcionizmas ir naudingų ryšių praktika, kuri gerokai iškreipia darbinius santykius ir išsilavinimu bei kompetencija pagrįstos karjeros galimybes.

4 pav. Galimybių toliau mokytis pabaigus profesinę mokyklą vertinimas
(profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Palankus profesinių mokyklų mokinių požiūris į tolesnes studijas aukštojoje mokykloje atskleidžia visuomenėje vyraujančią nuostatą, kad aukštojo mokslo diplomą yra būtinas kaip sėkmės gyvenime ir profesinėje veikloje pagrindas. Tačiau kartu ryškėja, kad dalis mokinių mato galimybes daryti profesinę karjerą pabaigus ir profesinę mokyklą. Šios galimybės atrodo gan priimtinos.

Daugiau kaip du trečdaliai apklaustųjų mokinių įsitikinę, jog baigus profesinę mokyklą atsiveria perspektyva daryti karjerą (kad tai labai perspektyvu nurodė 23,1 proc. apklaustų mokinių, kad perspektyvu – 47,7 proc.). Penktadalis (21,7 proc.) respondentų mano, jog mokyklos baigimas nėra jokia rimta prielaida karjerai daryti (tai nei perspektyvu, nei neperspektyvu), 5,3 proc. mokinių atsakė, kad neperspektyvu ir tik 2 proc. – jog visiškai neperspektyvu (žr. 5 pav.).

5 pav. Galimybių daryti profesinę karjerą baigus profesinę mokyklą vertinimas

(profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Taigi galima teigti, kad didesnė dalis mokinių pozityviai vertina profesinę mokyklą: jos baigimas sudaro galimybę susirasti gerai apmokamą darbą, daryti profesinę karjerą, taip pat toliau tęsti studijas. Tačiau realybė ta, kad tik labai nedidelė dalis baigusiųjų profesines mokyklas toliau tęsia studijas aukštesiose mokyklose (2007 m. įstojusieji į kolegijas sudarė 4,7 proc., į universitetus – 1 proc.). Tai rodo, kad egzistuoja vidinės socialinės ekonominės bei psichologinės šio reiškinio priežastys.

Viena vertus, įgytoji profesinė kvalifikacija suteikia galimybę susirasti gerai apmokamą darbą ir gauti atlyginimą žymiai didesnį, nei baigus aukštąją mokyklą, kurioje studijų kaina kasmet didėja ir tai skatina studijas atidėti ateičiai. Be to, atsivėrus galimybėms konkuruoti ES šalių darbo rinkoje, turinčių konkrečią profesiją galimybės gauti darbą yra žymiai didesnės nei turinčių aukštąjį išsilavinimą.

Kita vertus, ilgus dešimtmečius visuomenėje vyravęs iškreiptas požiūris į profesinį mokymą suformavo nepagarbią nuostatą ir į profesinėje mokykloje besimokančius kaip ribotų gabumų ir galimybių žmones, neturinčius didesnių tolesnių studijų ambicijų. Ši nuostata pasirodė gabi ir neabejotinai turi įtakos daliai mokinių ryžtantis studijoms aukštojoje mokykloje. Ją keisti reikia pastangų ir laiko.

II. BENDROJO LAVINIMO DALYKŲ TURINIO IR MOKYMO METODŲ ATITIKTIES PROFESINIŲ MOKYKLŲ MOKINIŲ POREIKIAMS VERTINIMAS

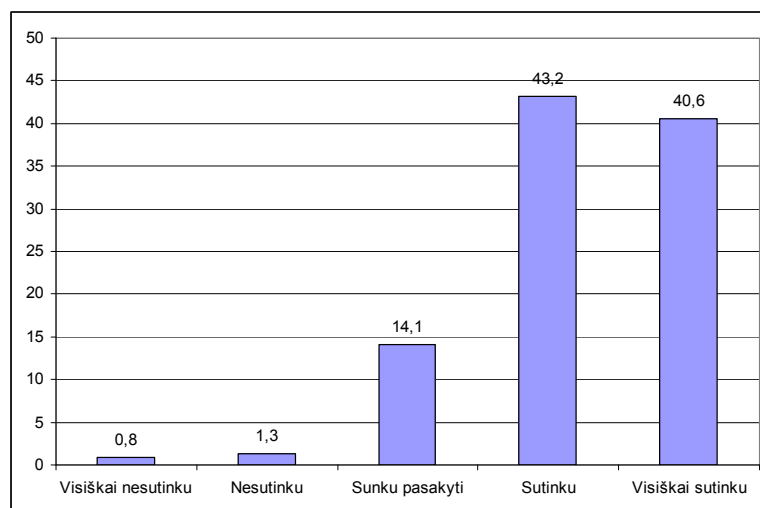
2.1. Bendrojo lavinimo dalykų reikalingumo profesinėje mokykloje supratimas

Tyrimas parodė, kad nors bendrojo lavinimo dalykų reikšmę profesinėje mokykloje pripažįsta ir mokiniai, ir mokytojai, tačiau vertina kiek skirtingai.

Profesinių mokyklų mokinių požiūris

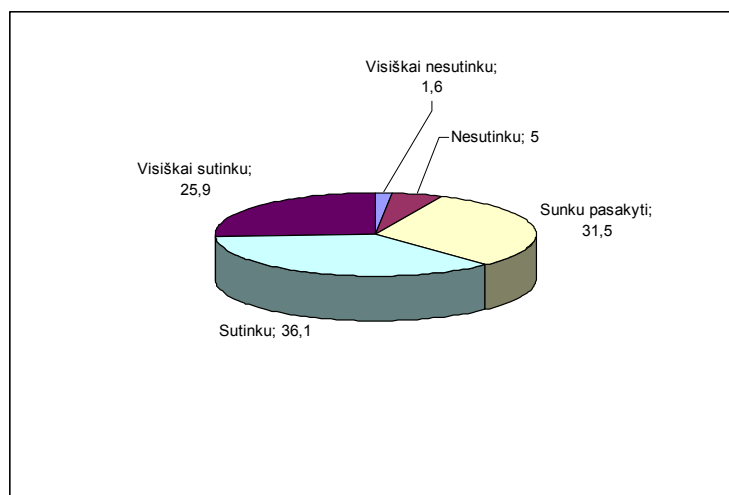
Daugelis apklaustųjų mokinių, besimokančių pagal profesinio rengimo programą, skirtą turintiems pagrindinį išsilavinimą, mano, kad bendruosius lavinimo dalykus profesinėje mokykloje studijuoti svarbu, nes tokios studijos suteikia bendrąjį išsilavinimą / visapusišką išprusimą. Su tuo visiškai sutinka 40,6 proc. apklaustųjų profesinės mokyklos mokinių, sutinka – 43,2 proc.), abejoja (sunku pasakyti) – 14,1 proc., nesutinka – 1,3 proc. ir visiškai nesutinka – 0,8 proc. apklaustųjų (žr. 6 pav.). Tai rodo, kad dėstomi bendrojo lavinimo dalykai dažniausia tenkina mokinių poreikius. Dalykai yra pakankamai įdomūs, suteikiantys žinių, kurios svarbios, plečia pažinimo akiratį ir ugdo gebėjimus.

Taigi, ši teigiama nuomonė yra ir pragmatiškai motyvuota .

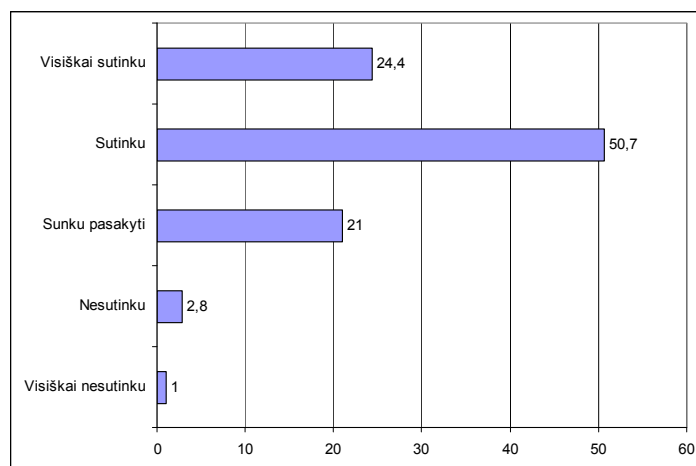
6 pav. Bendrojo lavinimo dalykų mokymosi svarbumo visapusiame išprusime vertinimas
(profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Daugiau kaip pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių mano, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymasis didina galimybes įstoti į aukštąją mokyklą. Su tokia nuostata visiškai sutinka 25,9 proc. apklaustųjų, sutinka – 36,1 proc.), tik 5 proc. nesutinka ir 1,6 proc. visiškai nesutinka (žr. 7 pav.). Tai netiesiogiai rodo, kad mokiniai kiek nuosaikiau vertina dėstomų bendrojo lavinimo dalykų kokybę, nujausdami, jog ji nėra pakankama, norint sėkmingai įstoti į aukštąją mokyklą. Tačiau ji labiau tenkina mokinių bendrojo išsilavinimo / visapusiško prusinimosi poreikius.

7 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų reikšmės, didinant galimybes įstoti į aukštąją mokyklą, vertinimas (profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

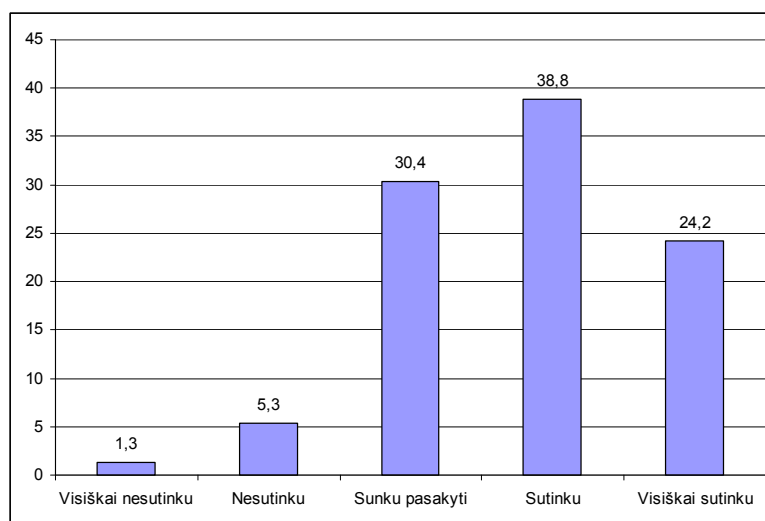
Trys ketvirtadaliai apklaustųjų mokinių mano, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymasis yra svarbus, nes sudaro galimybę susipažinti su reikšminga naujausia informacija. Su šia nuostata visiškai sutinka 24,4 proc. apklaustųjų mokinių, sutinku – 50,7 proc. Penktadalis respondentų abejoja (sunku pasakyti) – 21 proc., su šia nuostata nesutinka 2,8 proc. apklaustųjų ir visiškai nesutinka, tai laiko bereikalingu laiko švaistymu 1 proc. mokinių (žr. 8 pav.).

8 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbos, siekiant susipažinti su svarbia naujausia informacija, vertinimas (profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

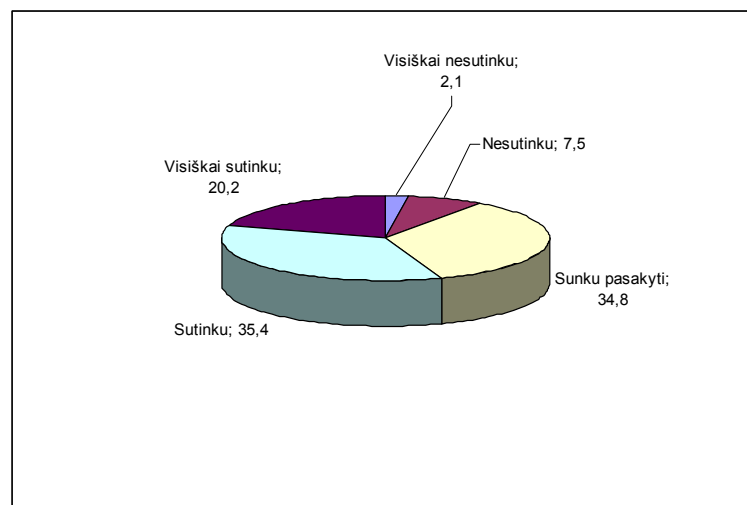
Tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendrojo lavinimo dalykų dėstymas profesinėse mokyklose yra pakankamai aukšto lygio, tenkina mokinių poreikius. Mokykloje mokiniai susipažįsta su naujausiais mokslo laimėjimais jiems prieinamu būdu ir forma. Kartu taip skatinamas ir intelektualinis jų smalsumas, plečiamas akiratis, plėtojamas poreikis ugdytis naujus gebėjimus ir kompetencijas, kurios gali padėti sėkmingiau save realizuoti darbo rinkoje.

Daugiau kaip pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių mano, kad bendrojo lavinimo dalykų studijavimas padidina galimybes susirasti geresnį darbą Lietuvoje. Su tuo visiškai sutinka 24,2 proc. mokinių, sutinka – 38,8 proc.). Beveik trečdalis (30,4 proc.) abejoja (sunku pasakyti), nesutinka – 5,3 proc. ir visiškai nesutinka 1,3 proc. apklaustųjų (žr. 9 pav.).

9 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbumo, siekiant padidinti savo galimybes susirasti geresnį darbą Lietuvoje, vertinimas (profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Bendrojo lavinimo dalykų mokymasis ir įgytos žinios gali padėti surasti geresnį darbą užsienyje. Su tokia nuostata visiškai sutinka 20,2 proc. apklaustų profesinių mokyklų mokinių, sutinka – 35,4 proc., abejoja – 34,8 proc., nesutinka – 7,5 proc. ir visiškai nesutinka 2,1 proc. respondentų (žr. 10 pav.).

10 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbumo, siekiant padidinti savo galimybes susirasti geresnį darbą užsienyje, vertinimas (profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Kaip matome, apskritai tarp apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių vyrauja pozityvus požiūris į bendrojo lavinimo dalykų reikalingumą, nors jo svarbos motyvacija skirtinga. Daugiau kaip du trečdaliai tiriamųjų bendrųjų dalykų reikalingumą sieja su tolesnių studijų ir asmeninio lavinimosi (prusinimosi) galimybėmis. Tad galima manyti, kad jie yra potencialūs aukštųjų mokyklų siūlomų mokymo paslaugų vartotojai.

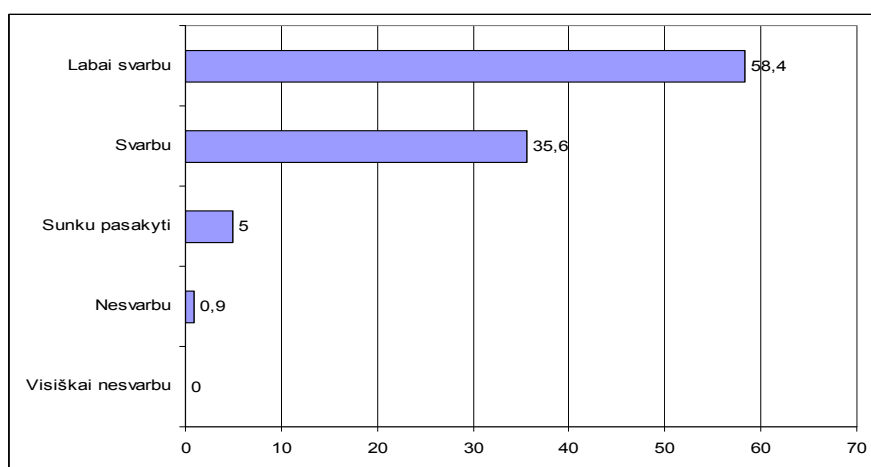
Trečdalis apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių bendrųjų dalykų reikalingumą sieja su didesnėmis galimybėmis susirasti geresnį darbą ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Tai rodo, kad profesinių mokyklų mokiniai gan realiai suvokia žinių svarbą gyvenime ir siekiant profesinės karjeros. Tikėtina, kad jie galėtų tapti potencialiais aukštųjų mokyklų siūlomų mokymo paslaugų vartotojais.

Profesinių mokyklų profesijos mokytojų požiūris

Tyrimas parodė, kad didesnė dalis apklaustųjų *profesijos mokytojų* iš esmės palankiai vertina bendrojo lavinimo dalykų mokymą profesinėje mokykloje. Tiriamieji mokytojai teigė, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymasis profesinių mokyklų mokiniams suteikia bendrąjį išsilavinimą / išprusimą, kuris savo ruožtu turi įtakos ir sąmoningesniam bei labiau motyvuotam siekimui įgyti profesiją.

Bendrojo lavinimo dalykų mokymą profesinėje mokykloje labai svarbiu dalyku laiko net 58,4 proc. apklaustųjų profesijos mokytojų, svarbiu – 35,6 proc. Savo ruožtu tai rodo, kad tarp profesijos mokytojų egzistuoja gan aiškus supratimas, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymas mokiniams suteikia motyvaciją perprasti profesijos žinias. Tai gi palengvina ir profesijos mokytojų darbą.

Palyginti menkas procentas (9 proc.) profesijos mokytojų, bendrojo lavinimo dalykų studijavimą laikančių nesvarbų, atskleidžia egzistuojančių įtampų laukus, kuriuos, kaip galima spėti, neretai sukelia savo dalyko svarbą sureikšminantys profesijos mokytojai. Patirtis rodo, kad taip dažniau elgiasi vyresnio amžiaus ir aukštesnio išsilavinimo profesijos mokytojai (žr.11 pav.)

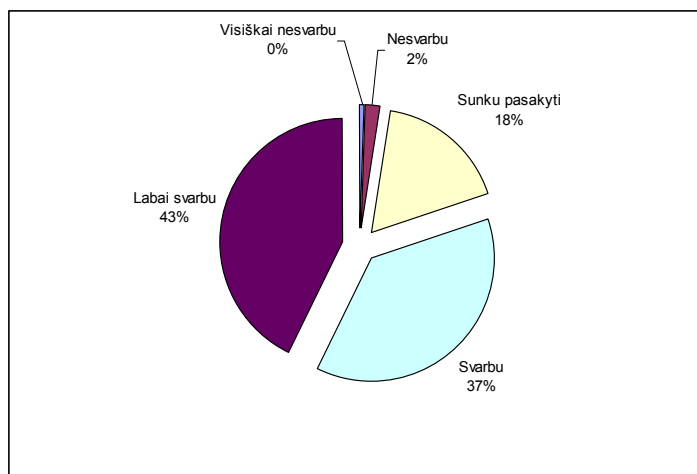

11 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbumo visapusiame išprusimui vertinimas
(profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

Profesinėje mokykloje bendrojo lavinimo dalykų mokymas padidina galimybes įstoti į aukštasias mokyklas – taip mano keturi penktadaliai (80 proc.) apklaustųjų profesijos mokytojų, iš jų 37 proc., jog tai svarbu, o 43 proc. labai svarbu.

Šeštadalis (18 proc.) apklaustųjų neturi aiškos nuomonės (sunku pasakyti), tai nelaiko svarbiu dalyku – 2 proc. (žr. 12 pav.).

Galima spėti, kad profesijos mokytojai, nelaikantys bendrojo lavinimo dalykų mokymo svarbiu dalyku (2 proc.), ir sudaro dalį tų, kurie patys nesiekia aukštesnio išsilavinimo ir kvalifikacijos, yra patenkinti savo padėtimi ir neskatina siekti mokslo aukštumų savo jaunųjų globotinių.

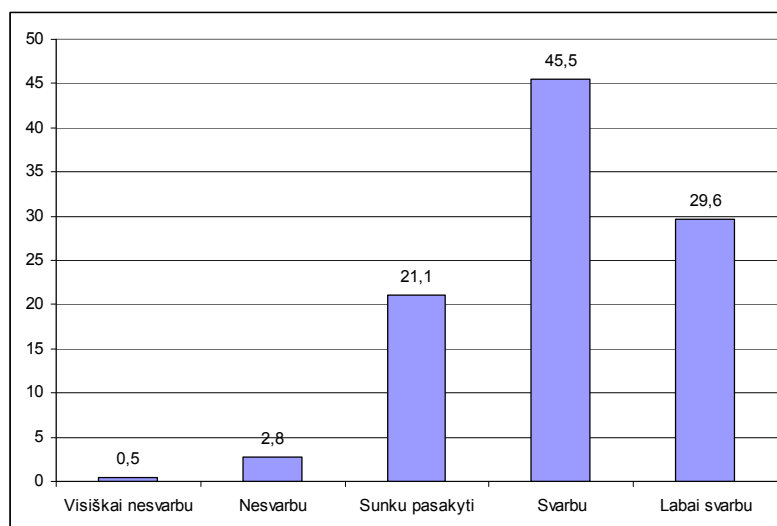

12 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbumo, didinant galimybes įstoti į aukštąją mokyklą, vertinimas (profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

Nors du trečdaliai apklaustųjų profesijos mokytojų teigė, kad bendrojo lavinimo dalykų studijos sudaro galimybes susipažinti su naujausia informacija (kad tai svarbu nurodė 45,5 proc. ir labai svarbu – 29,6 proc. apklaustųjų), tačiau daugiau kaip penktadalis jų (21,1 proc.) neturi aiškos nuomonės (sunku pasakyti) (žr. 13 pav.).

Tai netiesiogiai rodo, kad profesijos mokytojai yra menkai susipažinę su dėstomų bendrojo lavinimo dalykų turiniu, nežino jo kaitos naujovių, neretai vadovaujasi savo mokymosi mokykloje metu įgauta patirtimi.

Mažinti profesijos mokytojų skepticizmą, didinti norą su bendrojo lavinimo dalykais (naujausia informacija) supažindinti mokinius galėtų bendri mokytojų ir mokinių renginiai, kurių metu būtų supažindinama su dėstomų dalykų naujausia informacija. Tai leistų objektyviau įvertinti, kiek dalykas iš tiesų yra svarbus, leidžia supažindinant mokinius su naujausia informacija, kurios nuolat daugėja. Kita vertus, ugdyti gebėjimą ją pasirinkti ir panaudoti dėstant savąjį dalyką.

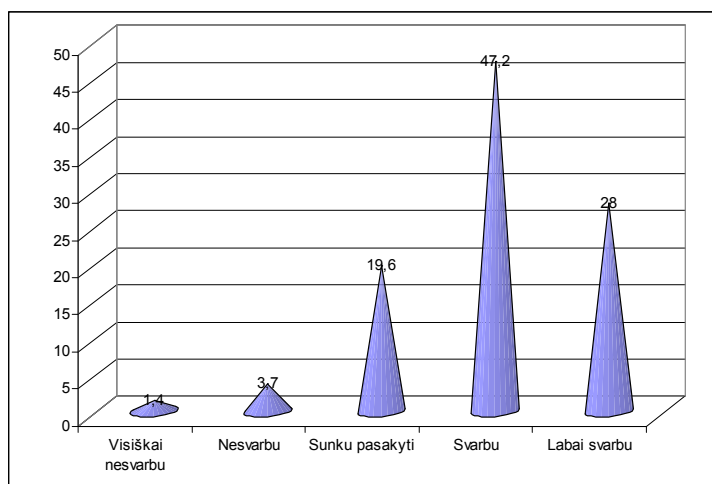

13 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbumo, siekiant susipažinti su svarbia naujausia informacija, vertinimas (profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

Profesijos mokytojų skepticizmas išlieka ir vertinant bendrojo lavinimo dalykų žinių naudą ieškant geresnio darbo.

Tiesa, trys ketvirtadaliai apklaustųjų profesijos mokytojų mano, kad studijos bendrojo lavinimo dalykų profesinėje mokykloje padidina galimybes susirasti geresnį darbą Lietuvoje (tai svarbiu laiko 47,2 proc. ir labai svarbiu – 28 proc. apklaustųjų mokytojų). Tačiau beveik penktadalis (19,6 proc.) neturi aiškios nuomonės (sunku pasakyti) (žr. 14 pav.).

Tai savaip atspindi bendrą egzistuojančią darbo kultūros lygį ir reikalavimus darbuotojui. Pirmiausia vertinami individo profesiniai gebėjimai, o jo kultūrinė branda, akiratis neturi itin didelės svarbos darbdaviui. Todėl nenuostabu, kad nemaža profesijos mokytojų dalis bendrojo lavinimo dalykų svarbą, siekiant padidinti savo galimybes susirasti geresnį darbą Lietuvoje, vertina skeptiškai.

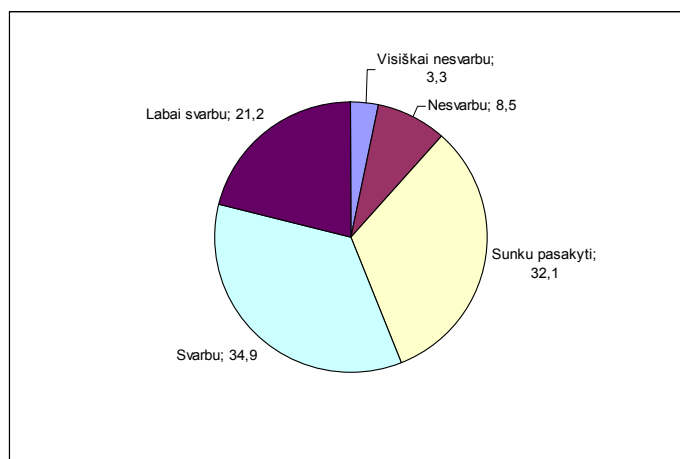

14 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbumo, siekiant padidinti savo galimybes susirasti geresnį darbą Lietuvoje, vertinimas
(profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

Dar daugiau skepticizmo išsakoma vertinant bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbumą, siekiant padidinti savo galimybes susirasti geresnį darbą užsienyje. Tuo linkę abejoti trečdalis apklaustųjų profesijos mokytojų. (32,1 proc.). Daugiau kaip dešimtadalis mano, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymasis neturi jokios svarbos ieškant darbo užsienyje (kad tai nesvarbu nurodė 8,5 proc. ir kad visiškai nesvarbu – 3,3 proc. apklaustųjų) (žr. 15 pav.).

Tokia nuostata atspindi realybę – daugelis išvykusiųjų dirbti į užsienį dažniausia gauna nekvalifikuotą darbą, kuris nereikalauja didesnio išsilavinimo ar gebėjimų. Kita vertus, bendrųjų dalykų mokymo turinys neretai skiriasi nuo Europos šalių mokymo dalykų turinio, todėl negali būti tinkamai panaudojamas.

Tačiau pusė apklaustųjų profesijos mokytojų nusiteikę gan optimistiškai: 34,9 proc. mano, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymasis padidina galimybes susirasti geresnį darbą užsienyje, o kad labai padidina – 21.2 proc.

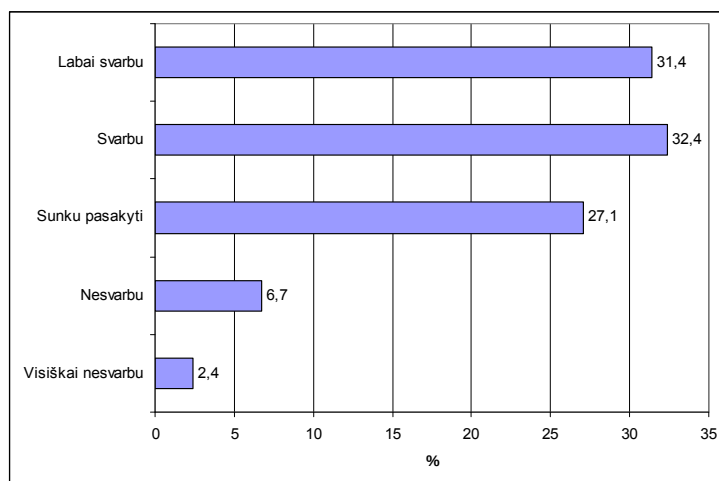
15 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbos, siekiant padidinti savo galimybes susirasti geresnį darbą užsienyje, vertinimas
(profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

Bendrojo lavinimo dalykų mokymąsi profesinėje mokykloje dauguma apklaustųjų aiškiai susiejo su tolesnių studijų galimybėmis. Tokiu būdu bendrojo lavinimo dalykų mokymasis vertinamas gan pragmatiškai.

Daugiau kaip pusė apklaustųjų profesijos mokytojų teigė, kad studijuoti bendrojo lavinimo dalykus profesinėje mokykloje mokiniams yra svarbu, nes daugelis jų ketina laikyti valstybinius egzaminus, atveriančius kelią studijoms aukštosiose mokyklose (kad tai svarbu nurodė 30,8 proc. ir kad labai svarbu – 31,4 proc. mokytojų).

Tačiau ketvirtadalis (27,1 proc.) dėl tokio motyvo abejoja (sunku pasakyti). Beveik dešimtadalis teigė, kad tai nėra svarbus motyvas mokiniams studijuoti bendrojo lavinimo dalykus profesinėje mokykloje (nesvarbu – 6,7 proc. ir visiškai nesvarbu – 2,4 proc.).

Galima spėti, kad šią profesijos mokytojų dalį sudaro tie, kurie laikosi nuostatos, jog svarbiausias profesinės mokyklos tikslas – suteikti profesiją. Turėti paklausią profesiją ir būti geram specialistui yra kur kas svarbiau nei turėti aukštosios mokyklos diplomą.

16 pav. Bendrojo lavinimo dalykų studijų svarbumo, siekiant išlaikyti valstybinius egzaminus, vertinimas (profesijos mokytojų atsakymai proc.)

Kaip matome, tarp profesinių mokyklų mokinių ir jose dirbančių profesijos mokytojų apskritai vyrauja pozityvus požiūris į bendrojo lavinimo dalykų reikalingumą, nors jo svarbos motyvacija skirtinga.

Daugiau kaip du trečdaliai apklaustų profesinių mokyklų mokinių bendrojo lavinimo dalykų reikalingumą sieja su tolesnių studijų ir asmeninio lavinimosi (prusinimosi) galimybėmis. Jie kur kas optimistiškiau vertina šių dalykų mokymąsi ir jų svarbą nei profesijos mokytojai.

Profesijos mokytojai kur kas praktiškiau žvelgia į dalykų mokymąsi ir realiau vertina jų svarbą įsidarbinant Lietuvoje ir užsienyje.

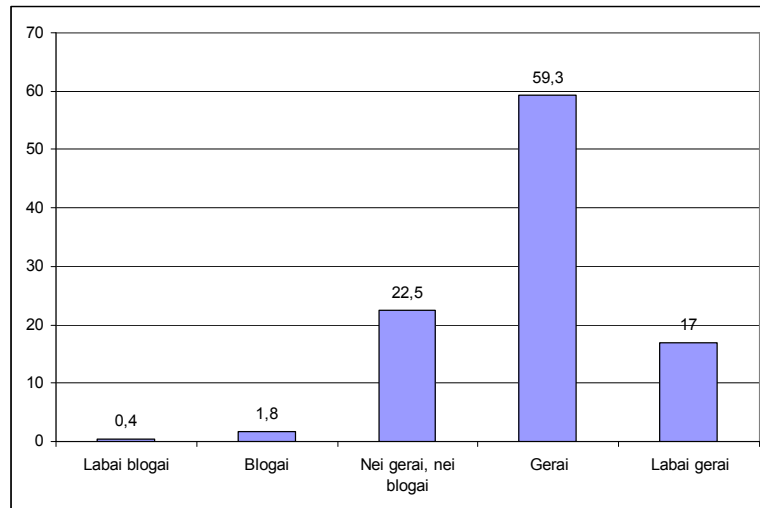
2.2. Bendrojo lavinimo dalykai profesinio mokymo programos kontekste

2.2.1 Bendrojo lavinimo dalykų naudingumo ir pakankamumo vertinimas

Tyrimas parodė, kad profesinių mokyklų mokiniai dėstomus bendrojo lavinimo dalykus vertina pagal tai,

- *kiek mokiniai įgyja žinių, kurias gali panaudoti profesinėje veikloje;*
- *kiek žinios padeda ugdomas praktinius įgūdžius.*

Daugiau kaip pusė apklaustųjų mokinių (59,3 proc.) įgytas žinias iš dėstomų bendrojo lavinimo dalykų vertina gerai, 17 proc. – labai gerai, 22,5 proc. – nei gerai, nei blogai, 8 proc. – blogai ir 4 proc. – labai blogai. (žr. 17 pav.). Tai rodo, kad bendrojo lavinimo dalykų dėstymas profesinėse mokyklose yra pakankamo lygio ir didesnę mokinių dalį visiškai tenkina.

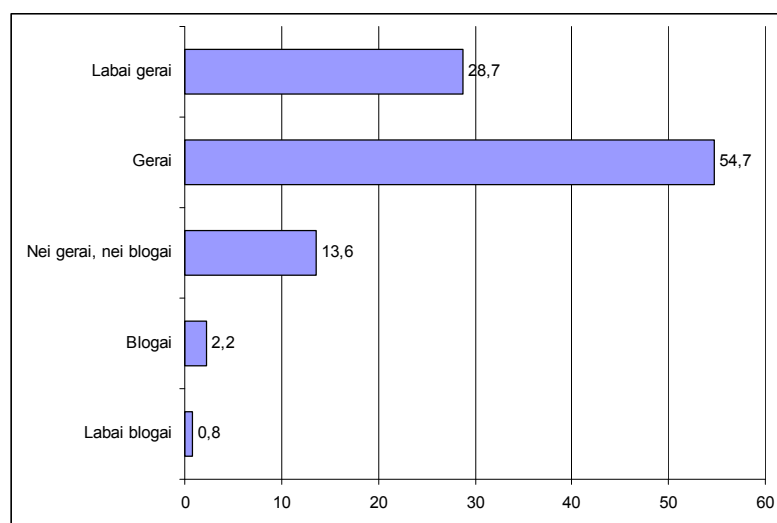

17 pav. Iš dėstomų bendrojo lavinimo dalykų įgytų žinių lygio vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Gan aukštai profesinių mokyklų mokiniai vertina ir bendrųjų dalykų naudą, ugdantis *praktinius įgūdžius*. Net pusė apklaustųjų mokinių žinių lygį vertina gerai (54,7 proc.) ir labai gerai (28,7 proc.) (žr. pav. 18 pav.).

Nors esama ir skeptikų, tačiau jie sudaro mažumą: neturi aiškos nuomonės – 13,6 proc., vertina blogai – 2,2 proc. ir labai blogai – 0,8 proc.

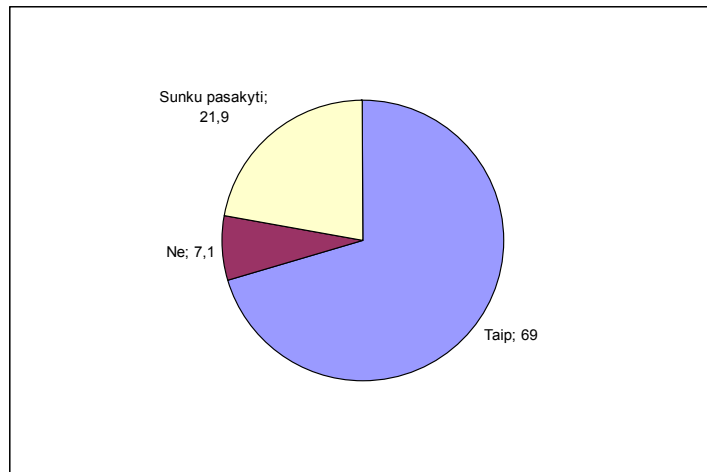
Tai rodo, kad dėstomų dalykų turinys, mokinių požiūriu, iš esmės atliepia jų poreikius.

18 pav. Bendrojo lavinimo dalykų suformuotų praktinių įgūdžių lygio vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Kiek atsargiau mokiniai vertino bendrojo lavinimo dalykų sudėtį (žr. 19 pav.). Beveik du trečdaliai apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių (69 proc.) teigė, kad bendrojo lavinimo dalykų sudėtis profesinėje mokykloje juos tenkina.

Tačiau daugiau kaip penktadalis (21,9 proc.) apklaustųjų neturėjo aiškos nuomonės. Galima spėti, kad šiai jaunimo daliai bendrieji dalykai mažiausiai rūpi ir jie neteikia jiems didesnės svarbos, kokią teikia profesijos dalykams.

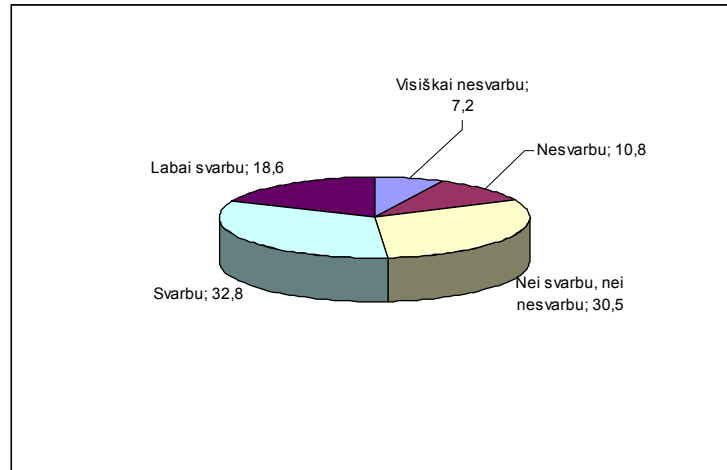
19 pav. Bendrojo lavinimo dalykų sudėties priimtinumas
(mokinių atsakymai, proc.)

Bendrojo lavinimo branduolį sudarančių dalykų, kurie dėstomi profesinėje mokykloje, vertinimas.

Tyrimas parodė, kad mokiniams *nevienodai svarbūs ir bendrojo lavinimo branduolį sudarantys dalykai.*

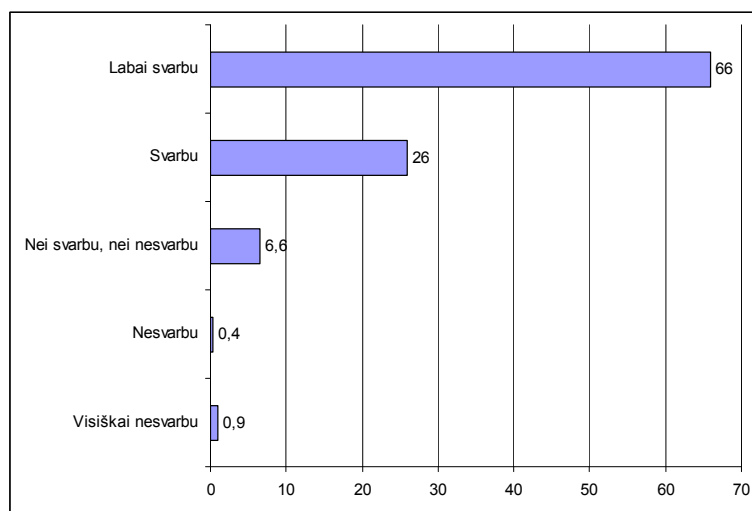
Trečdalis apklaustųjų (32,8 proc.) dorinį ugdymą laiko svarbiu ir reikalingu, šeštadalis (18,6 proc.) labai svarbiu – 18,6 proc. Tačiau kartu net trečdalis (30,5 proc.) mokinių yra jam visai abejingi, dešimtadalis (10,8 proc.) laiko nesvarbiu ir visiškai nesvarbiu (7,2 proc.) (žr. 20 pav.). Tai atspindi visuomenėje vyraujančią požiūrį į dorovės ir moralės dalykus, kuriuos gerokai iškreipia vartotojiškos visuomenės filosofija. Mokykla – yra visuomenės veidrodis, o mokiniai – jos atvaizdas.

Kita vertus, tai netiesiogiai rodo, kad naudojamos dorinio mokymo formos ir taikomi metodai mokiniams nėra patrauklūs. Savo ruožtu tai turėtų skatinti dorinio mokymo dalyko mokytojus, dėstant šį dalyką labiau atsižvelgti į profesinio mokymo ir konkrečią specialybę studijuojančių mokinių profesijos specifiką.

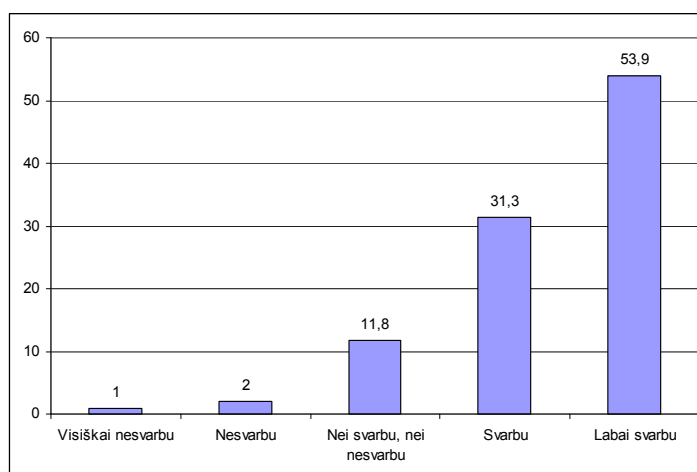
20 pav. Dorinio ugdymo dalyko svarbumo / reikalingumo vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Didžioji dauguma apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių *lietuvių kalbą* laiko reikalingu dalyku (labai svarbiu – net 66 proc. ir svarbiu – 26 proc.). Tai rodo, kad mokiniai gerai suvokia gimtosios kalbos žinojimo svarbą ir pasirengę jos mokytis. Tačiau kartu pažymėtina, kad penktadalis dėl jos reikalingumo linkę abejoti, o 9 proc. apklaustųjų ją laiko visiškai nesvarbiu dalyku. Neabejotina, kad tokiai nuostatai formuotis lemiamos įtakos turi anglų kalbos kaip pagrindinės bendravimo ir bendradarbiavimo priemonės įsivyravimas visuomenėje. Tai matydami jauni žmonės kreipia vis mažesnę dėmesį gimtosios kalbos mokymuisi. Tai realybė, kurios negalima nepaisyti. Kita vertus, lietuvių kalbos mokytojai skatinami ieškoti tokių dalyko dėstymo būdų ir formų, kurios sudomintų ir paskatintų mokinius mokytis.

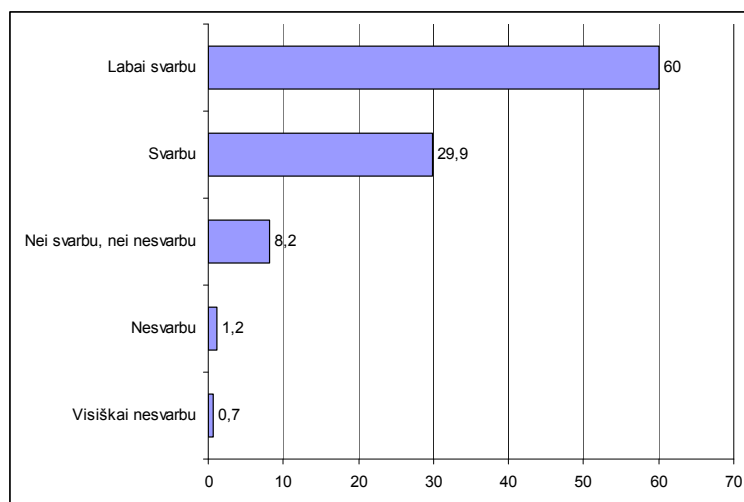
21 pav. Lietuvių kalbos dalyko svarbumo / reikalingumo vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Mokiniai aukštai vertina ir *matematikos dalyką*. Daugiau kaip pusė apklaustųjų mokinių nurodė, kad matematika yra svarbus ir reikalingas dalykas (labai svarbus – 53,9 proc. ir svarbus – 31,3 proc.). Tokią nuostatą galima aiškinti tuo, kad daugelis profesijos dalykų reikalauja matematikos žinių, todėl jos reikalingumas nekelia didesnių abejonių. Tik šimtadalis apklaustųjų matematikos nelaiko svarbiu dalyku. Galima spėti, kad didesnę dalį jų sudaro tie, kurie neturi jai polinkio ir ji jiems sunkiai sekasi (žr. 22 pav.).

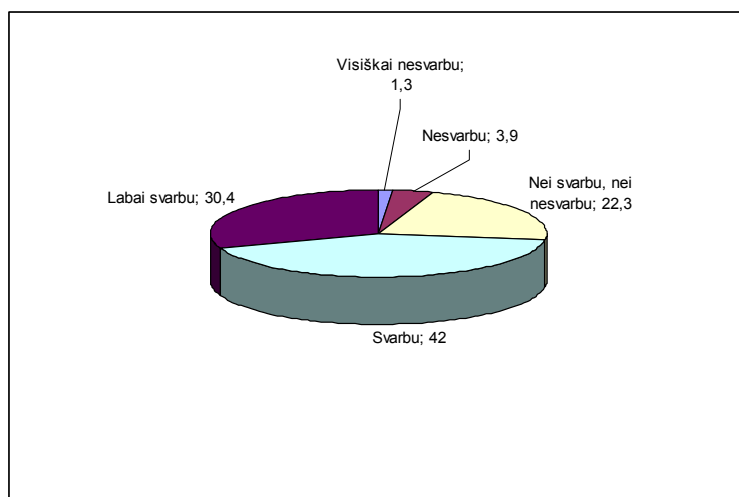
22 pav. Matematikos dalyko svarbumo / reikalingumo vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Dar palankiau apklaustieji profesinės mokyklos mokiniai vertina *užsienio kalbą*. Net devyni dešimtadaliai apklaustųjų mokinių užsienio kalbą laiko reikalingiausiu dalyku (labai svarbu – 60 proc., svarbu – 29,9 proc.). 8,2 proc. mokinių jai abejingi., o 7 proc. – ją laiko visiškai nesvarbia (žr. 23 pav.). Užsienio kalbos mokymosi svarbos suvokimas rodo, kad jaunimas gerai supranta jos reikšmę tolesnei karjerai šalyje ir ypač ieškant darbo užsienyje. Galima spėti, kad skeptikų dalį sudaro daugiausia apskritai menkai mokytis motyvuoti mokiniai.

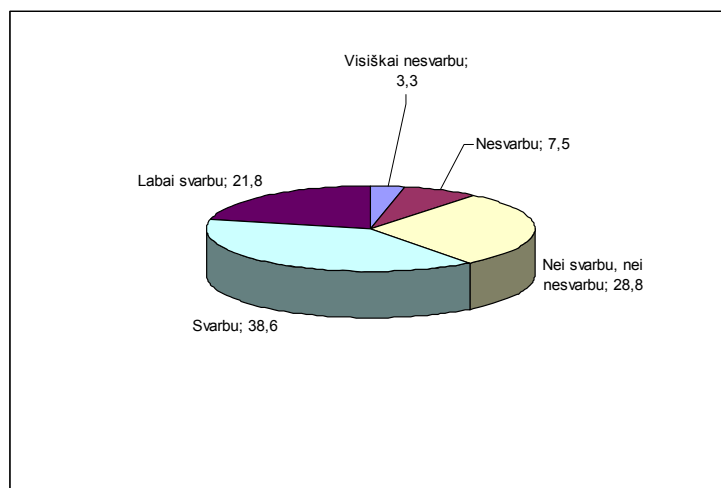
23 pav. Užsienio kalbos dalyko svarbumo / reikalingumo vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Kiek mažiau, mokinių nuomone, svarbu *istorija ir geografija*. Du trečdaliai apklaustųjų šiuos dalykus laiko labai svarbiais (30,4 proc.) ir svarbiais (42 proc.). Tačiau abejingi jiems daugiau kaip penktadalis mokinių (22,3 proc.) (žr. 24 pav.). Iš dalies tai atspindi menką domėjimąsi istorija ir apskritai praeitimi. Spartus gyvenimo tempas verčia telkti dėmesį į esamas problemas. Praeities kartų patirtis vis mažiau gali būti pritaikoma nūdienos sąlygomis. Todėl natūralu, kad jaunimo žvilgsnis daugiau krypsta į nūdieną nei į praeitį.

24 pav. Istorijos ir geografijos dalykų svarbumo / reikalingumo vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

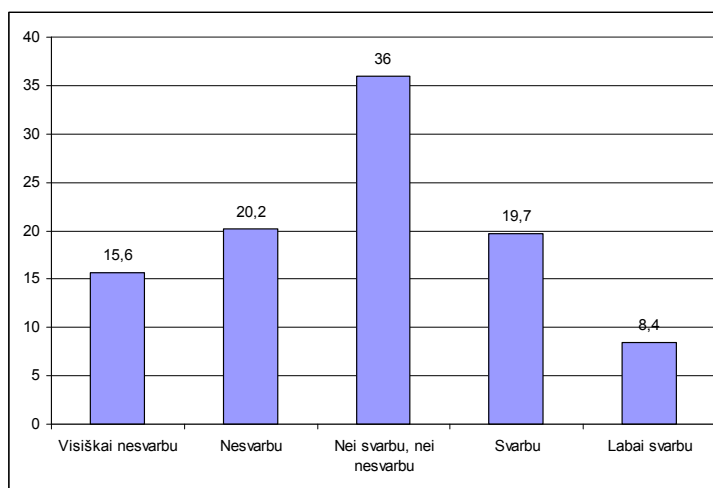
Dar mažiau palankiai mokinių vertinami *gamtos mokslų* dalykai. Tik pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių šiuos dalykus laiko labai svarbiais (21,8 proc.) ir svarbiais (38,6 proc.). Trečdalis jiems apskritai abejingi (28,8 proc.), o dešimtadalis laiko nesvarbiais ir visiškai nesvarbiais (žr. 25 pav.). Domėjimasi gamtos mokslais dažnai lemia pasiekti naujausi laimėjimai ir jų pristatymas mokiniams suprantamu būdu ir forma. Galima spėti, kad to jaunimas pasigenda, todėl jo smalsumas lieka nepatenkintas. Jį tenkinti imasi kiti „mokytojai“, (įvairūs parapsichologai, astrologai – ateities pranašautojai), bet jau už mokyklos ribų, skleidami pseudomokslines žinias.

25 pav. Gamtos mokslų dalykų (biologijos, fizikos, chemijos) svarbumo / reikalingumo vertinimas (mokinių atsakymai, proc.)

Mažiausiai svarbiais dalykais mokiniai laiko *dailę ir muziką*. Taip mano tik penktadalis apklaustųjų (labai svarbu – 8,4 proc., svarbu – 19,7 proc.). Daugiau kaip trečdalis šiems dalykams abejingi (36 proc.). Juos nesvarbiais laiko 20,2 proc. ir visiškai nesvarbiais 15,6 proc. mokinių (žr. 26 pav.).

Reikia pastebėti, kad dailė ir muzika ugdo ne tik individo estetinį skonį, bet ir turtina dvasinį gyvenimą. Tai, kad mokiniai nejaučia didesnio poreikio dailei ir muzikai, rodo menką jaunimo estetinio ir dvasinio išugdyto lygį, menką dėmesį jam, taip pat ir individo estetinio ugdyto spragas ikimokyklinio ir pradinio mokymo bei ugdyto pakopoje.

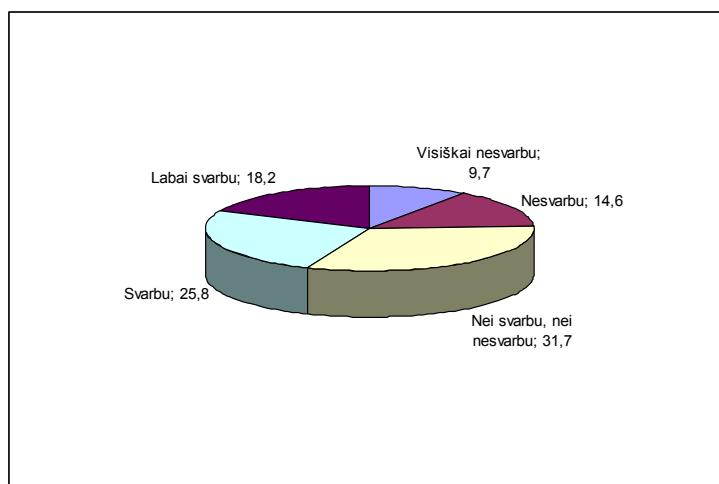

26 pav. Dailės, muzikos dalykų svarbumo / reikalingumo vertinimas

(mokinių atsakymai, proc.)

Beveik pusė apklaustųjų (44 proc.) *kūno kultūrą* laiko svarbiu dalyku. Trečdalis jai abejingas (31,7 proc.). Beveik penktadalis mokinių kūno kultūrą laiko nereikalinga (nesvarbi – 14,6 proc. ir visiškai nesvarbi – 9,7 proc.) (žr. 27 pav.).

Galima manyti, kad tokiai mokinių nuostatai neabejotinai įtakos turi menkai suformuoti sveiko gyvenimo įgūdžiai, taip pat ir esama profesinėje mokykloje kūno kultūros dalyko praktika, kuri, matyt, ne visada tenkina mokinių poreikius. Menkai parodoma kūno kultūros svarba asmens dvasiniam ir fiziniam tobulėjimui, profesinei sėkmei, ryšys tarp sveiko gyvenimo ir karjeros.

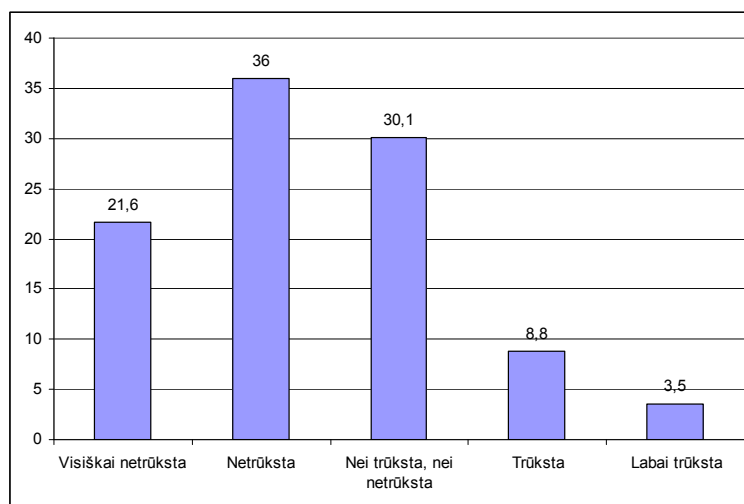
27 pav. Kūno kultūros dalyko svarbumo / reikalingumo vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Taigi, kaip matome, kaip *svarbiausi ir reikalingiausi profesinių mokyklų mokiniams yra šie bendrojo lavinimo dalykai (pirmasis trejetukas) – užsienio kalba (89,9 proc.) lietuvių kalba (88 proc.) ir matematika (85 proc.)*. Būtent šie dalykai yra svarbūs stojant į aukštąją mokyklą, ypač renkantis technologinę mokymosi kryptį. Todėl suprantamas ir mokinių dėmesys minėtiems dalykams. Tą rodo ir požiūris į bendrojo lavinimo atskirų dalykų dėstymo pakankamumą / stygių.

Bendrojo lavinimo dalykų pakankamumas profesinio mokymo programose

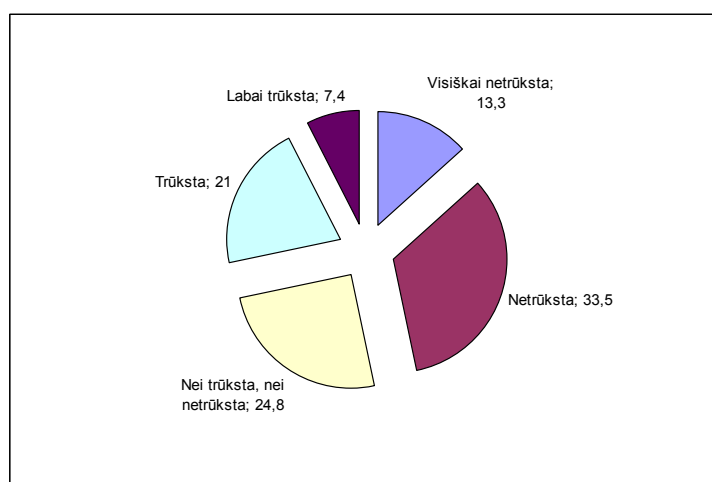
Tyrimas parodė, kad profesinių mokyklų mokiniai bendrojo lavinimo dalykų pakankamumą profesinio mokymo programose vertina nevienodai.

Tai, kad mokyklose labai trūksta *dorinio ugdymo*, nurodė 3,5 proc. apklaustųjų mokinių, kad labai trūksta – 8,8 proc. Trečdaliui – nei trūksta nei netrūksta (30, 1 proc.) ir netrūksta (36, proc.), penktadaliui – visiškai netrūksta (21,6 proc.) (žr. 28 pav.). Tai apspindi bendrą tendenciją – dorinis mokymas mokiniams nėra svarbus dalykas, nes jie mato, kad realiame gyvenime etinio elgesio normos nėra laikomos itin svarbia vertybe.

28 pav. Dorinio ugdymo dalyko mokymo programoje vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

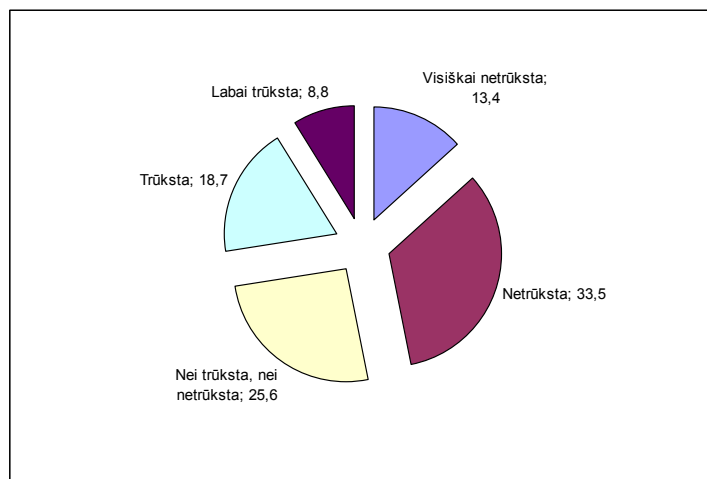
Tyrimas parodė, kad didesnio dėmesio lietuvių kalbai pasigenda tik trečdalis apklaustųjų mokinių (labai trūksta – 7,4 proc. ir trūksta – 21, proc.), beveik pusei netrūksta (33,5 proc.), visiškai netrūksta – 13,3 proc. ir ketvirtadaliui (24,8 proc.) – nei trūksta, nei netrūksta (žr. 29 pav.). Galima spėti, kad ta dalis apklaustųjų, kurie pasigenda didesnio dėmesio gimtajai kalbai, šią nuostatą atsinešė iš šeimos ir įgijo besimokydami bendrojo lavinimo mokykloje, kur gimtajai kalbai buvo skiriama didelis dėmesys. Be to, matyt, ir patys turi humanitarinę gyslelę, jai nėra abejingi. Savo ruožtu tie, kurie nejaučia poreikio lietuvių kalbai, dėmesį linkę skirti kietiems dalykams – tikėtina, kad pirmiausia užsienio kalbai, kuri darosi vis svarbesnė ne tik kaip bendravimo su kitų kultūrų atstovais priemonė, bet ir kaip sėkmingos profesinės karjeros garantas.

29 pav. Lietuvių kalbos dalyko apimtį mokymo programoje vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Matematika iš seno laikoma vienu iš sunkesnių dalykų, reikalaujančių ne tik pastangų, bet ir gebėjimų. Tad nenuostabu, kad daugelis apklaustųjų mokinių mano, kad jos yra dėstoma pakankamai ir papildomai laiko jai skirti nereikėtų. Tik ketvirtadalis tiriamųjų pasigedo didesnio dėmesio matematikai profesinio mokymo programoje (trūksta – 8,7 proc., ir labai trūksta – 8,8 proc. (žr. 30 pav.)

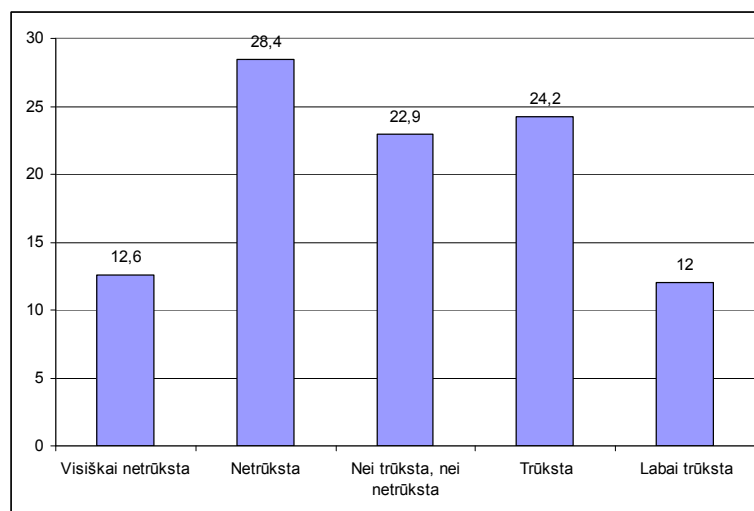
Galima spėti, kad ši matematikos gerbėjų grupė yra labiau motyvuota ir siekia geriau pasirengti valstybiniams abitūros egzaminams ir kartu puoselėja viltį tęsti studijas aukštojoje mokykloje, pasirinkdami studijų pakraipą, kur matematikos žinojimas yra itin svarbus sėkmingoms studijoms.

30 pav. Matematikos dalyko apimtį mokymo programoje vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Nekelia nuostabos ir tai, kad programoje pasigendama dėmesio užsienio kalbai. Jos trūksta net ketvirtadaliui apklaustųjų mokinių, o 12 proc. – net labai trūksta (žr. 31 pav.).

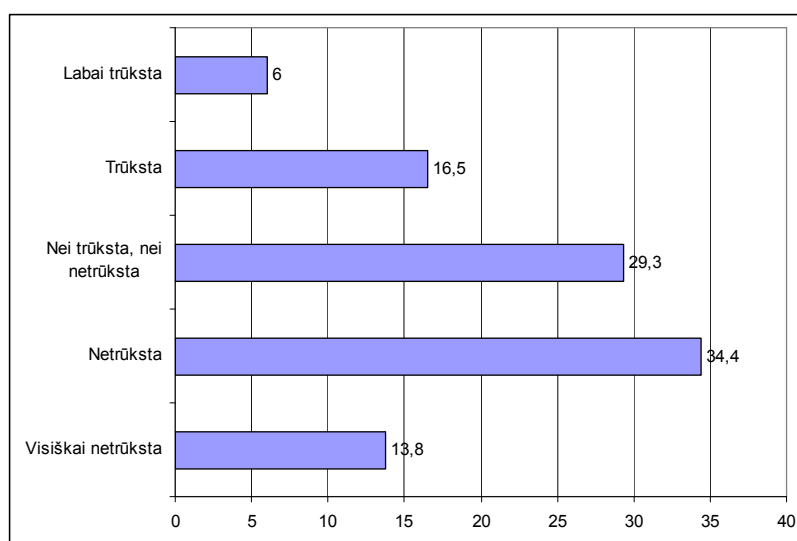
Tai rodo, kad dalis jaunimo yra suinteresuotas įgyti rimtų kalbinių įgūdžių, leidžiančių jaustis visaverčiais ne tik bendraujant su kitataučiais, bei konkuruojant užsienio darbo rinkoje. Tačiau kartu didesnė dalis mokinių yra patenkinta esama padėtimi ir nemano, kad derėtų daugiau laiko skirti užsienio kalbos mokymui. Galima spėti, kad šią jaunimo dalį sudaro tie, kurie užsienio kalbą jaučiasi pakankamai moką, nėra motyvuoti tobulinti kalbos žinių, neturi ir didesnių jos mokėjimo ambicijų. Sėkmingą darbą užsienyje jie sieja ne tiek su kalbos mokėjimu, kiek su geru profesiniu pasirengimu.

31 pav. Užsienio kalbos dalyko apimties mokymo programoje vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Dar mažiau apklaustųjų mokinių pasigedo dėmesio istorijos ir geografijos dalykams. Tik penktadalis norėtų, kad šiems dalykams būtų skiriama daugiau laiko (trūksta – 16,5 proc., labai trūksta – 6 proc.) (žr. 32 pav.).

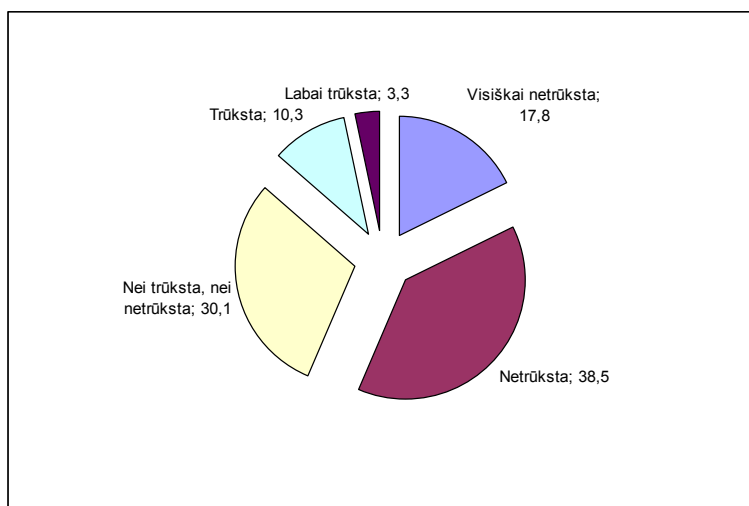
Matyt, tokią jų nuostatą lemia, viena vertus, asmeniniai pomėgiai, kita vertus, bendrojo lavinimo mokykloje, kurioje mokėsi, dalykų mokytojų įdiegta meilė ir sužadintas smalsumas, taip pat ir noras geriau pažinti šalis, į kurias galbūt teks vykti ieškant darbo.

32 pav. Istorijos, geografijos dalykų apimties mokymo programoje vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

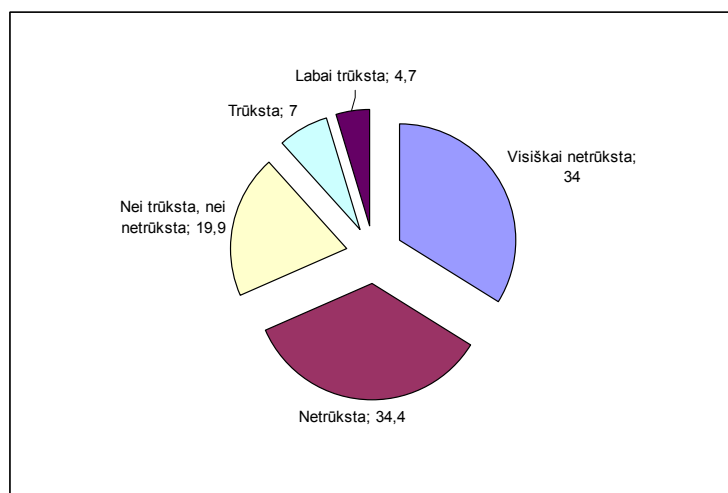
Tik aštuntadalis apklaustųjų mokinių profesinio mokymo programoje pasigedo didesnio dėmesio gamtos mokslų dalykams. Jų trūksta 10,3 proc. apklaustųjų, o labai trūksta – tik 3,3 proc. (žr. 33 pav.). Galima manyti, kad ši jaunimo dalis yra labiau motyvuota juos mokytis – norėtų gauti daugiau žinių, kad galėtų tęsti studijas aukštojoje mokykloje, kur biologijos, fizikos ir chemijos žinojimas yra svarbus.

Dauguma apklaustųjų mokinių teigė, kad šiems dalykams mokymosi programoje skirta pakankamai dėmesio ir daugiau jiems laiko skirti nereikėtų. Galima manyti, kad šių dalykų mokymas profesinėje mokykloje nėra mokiniams patrauklus ne tiek dėl taikomų mokymo metodų, kiek dėl turinio, kuris menkai susijęs su būsima specialybe.

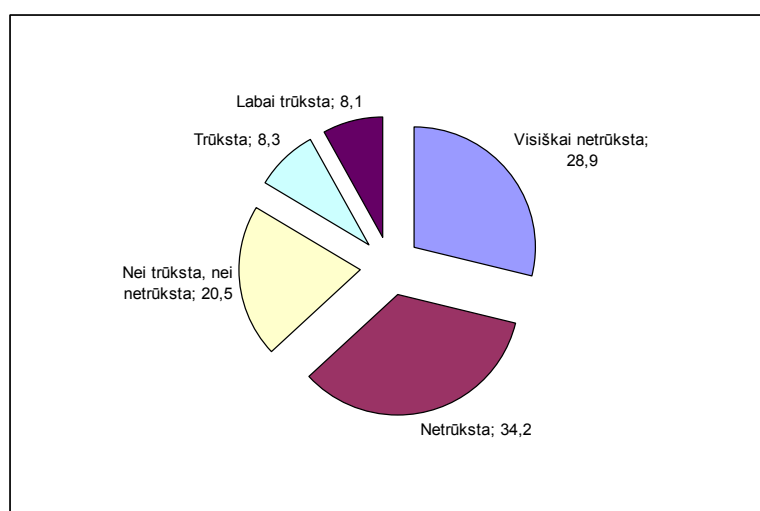
33 pav. Gamtos mokslų dalykų (biologijos, fizikos, chemijos) apimties mokymo programoje vertinimas (mokinių atsakymai, proc.)

Dailės ir muzikos dalykų stygių jaučia tik dešimtadalis apklaustųjų (trūksta – 7 proc. ir labai trūksta – 4,7 proc.) Penktadalis neturi aiškos nuomonės (nei trūksta, nei netrūksta – 19,9 proc.) (žr. 34 pav.). Tai rodo, kad egzistuoja dvasinių dalykų alkis, kurį jaučia dalis mokinių. Vieni jų aiškiai jį įvardija, pasisakydami už didesnę dėmesį dailės ir muzikos dalykams, kiti jo aiškiai neįvardija, bet nujaučia. Tiesa, jie sudaro mažesniąją mokinių dalį. Didžioji apklaustųjų dalis mano, kad šiems dalykams skiriama pakankamai dėmesio ir jo stygiaus nepasigenda.

34 pav. Dailės, muzikos dalykų apimtys mokymo programoje vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Kūno kultūra taip pat nesusilaukia mokinių didesnio palankumo. Tyrimas parodė, kad tik šeštadalis apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių pasigenda didesnio dėmesio kūno kultūrai (trūksta – 8,3 proc., labai trūksta – 8,1 proc.). Didžioji dauguma apklaustųjų mano, kad jai laiko skiriama pakankamai (netrūksta – 34,2 proc. ir visiškai netrūksta – 28,9 proc. (žr. 35 pav.). Galima spėti, kad tokiai nuostatai įtakos turi egzistuojantis požiūris į kūno grūdinimą ir tobulinimą kaip asmeninį kiekvieno individo reikalą, todėl bandymai kreipti jaunimą užsiimti kūno grūdinimu laikoma prievartos pasireiškimu ir vertinami priešišškai. Kita vertus, įtakos, matyt, turi ir esamos sąlygos – sporto bazės būklė mokykloje bei kūno kultūros mokytojų pavyzdys ir entuziazmas.

35 pav. Kūno kultūros dalyko apimtys mokymo programoje vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

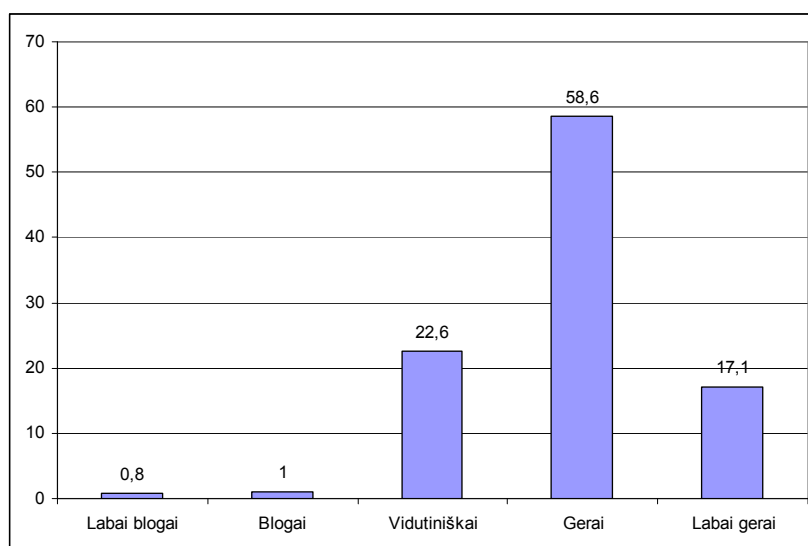
Taigi, kaip parodė tyrimas, į nereikalingiausių dalykų trejetuką pateko dailė, muzika, kūno kultūra ir dorinis ugdymas. Galima manyti, kad didesnė profesinių mokyklų mokinių dalis minėtų dalykų dėstymą priima kaip neišvengiamybę, su kuria linę susitaikyti, tačiau esant galimybei jos mielai atsisakytų, kadangi pagrindinis jų tikslas – įgyti profesiją. Laikas, skiriamas minėtiems dalykams išdėstyti, galėtų būti skirtas profesijos dalykams. Išsakoma nuomonė, kad minėti mokymosi dalykai profesinėje mokykloje nereikalingi ar bent jau neturėtų būti privalomi visiems.

Tą rodo ir mokinių atsakymai į atvirus klausimus: „*Užtenka pagrindinių dalykų, o dailės, muzikos ir kitų nemanau, kad reikia, nebent jei nori eiti toliau mokytis*“; „*Visokios dailės, muzikos nemanau, kad mokykloj, tuo labiau profesinė, yra svarbios*.“

2.2.2. Bendrojo lavinimo dalykų turinio dėstymo ir taikomų mokymo metodų vertinimas

A. Profesinių mokyklų mokinių požiūris į bendrojo lavinimo dalykų turinį ir metodus.

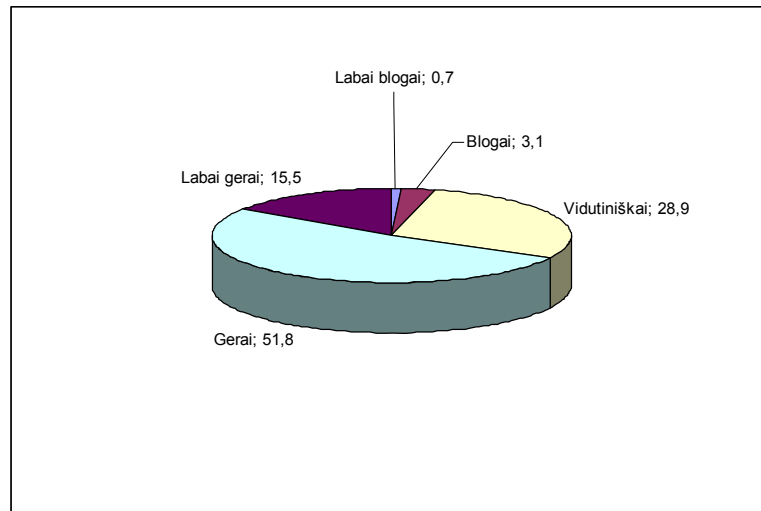
Daugiau kaip du trečdaliai apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių *bendrojo lavinimo dalykų turinį* vertina pakankamai aukštai (gerai – 58,6 proc., labai gerai – 17,1 proc.). Tai rodo, kad dėstomų dalykų turinys iš esmės tenkina jų mokymosi poreikius ir interesus (žr. 36 pav.).

36 pav. Bendrojo lavinimo dalykų turinio dėstymo vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

Panašiai vertinami ir taikomi *mokymo metodai* dėstant bendrojo lavinimo dalykus profesinėje mokykloje. Daugiau kaip pusė apklaustųjų mokinių juos vertina gerai

(51,8 proc.), šeštadalis – labai gerai (15,5 proc.). Nepatenkintieji sudaro nežymią dalį (blogai – 3,1 proc., labai blogai – 0,7 proc.) (žr. 37 pav.). Tačiau beveik trečdalis apklaustųjų mokinių mokymo metodus vertina vidutiniškai (28,9 proc.) Tai rodo, kad mokiniai norėtų, jog dėstomi dalykai būtų pateikiami jiems priimtinesniu būdu ir forma, atsižvelgiant į mokymosi profesinėje mokykloje specifiką.

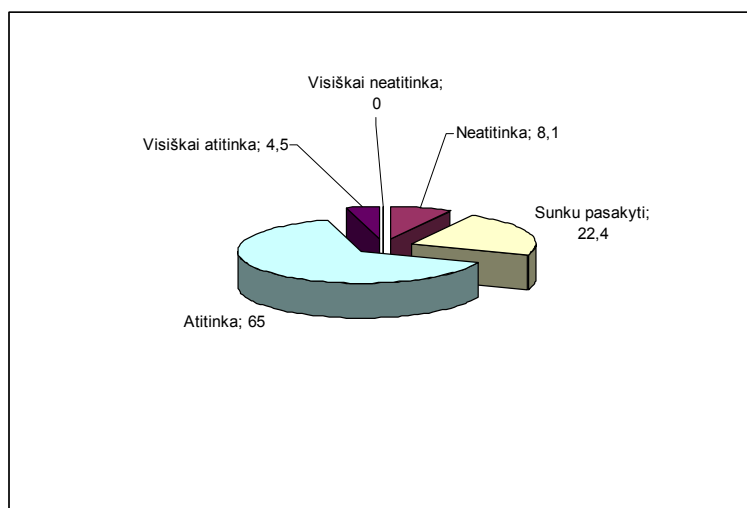
37 pav. Bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodų vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

B. Profesinėje mokykloje bendrojo lavinimo dalykus dėstančių mokytojų požiūris į jų turinį ir taikomus metodus

Du trečdaliai apklaustų bendrojo lavinimo dalykus dėstančių mokytojų nurodė, kad dėstomų dalykų turinys atitinka (65 proc.) ir visiškai atitinka (4,5 proc.) profesinių mokyklų mokinių poreikius bei jų tolesnius planus. Tik nedidelė dalis (8,1 proc.) apklaustų mokytojų teigė, jog turinys neatitinka mokinių poreikių (žr. 38 pav.).

Tačiau net penktadalis mokytojų linkęs tuo abejoti (sunku pasakyti – 22,4 proc.). Tai rodo, kad nemaža dalis mokytojų jaučia, jog dėstomo dalyko turinys netenkina mokinių poreikių, nėra jiems aktualus, kadangi nesiderina su jų būsima profesija ir ateities planais.

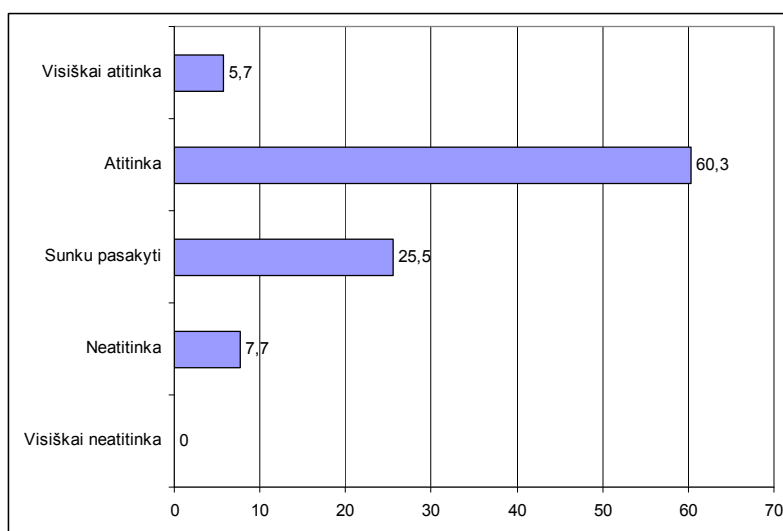
Nors iš esmės keisti bendrojo lavinimo dalykų turinį nevalia, tačiau įmanu ieškoti naujesnių jo pateikimo formų, kurios mokiniams būtų patrauklios, skatintų teikiamų žinių priimtinumą.

38 pav. Bendrojo lavinimo dalykų turinio atitikties mokinių poreikiams vertinimas
(bendrojo lavinimo dalykų mokytojų atsakymai, proc.)

Nors daugiau kaip pusė apklaustų mokytojų, dėstančių bendrojo lavinimo dalykus profesinių mokyklų mokiniams, mano, kad taikomi bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodai atitinka (60,3 proc.) ir visiškai atitinka (5,7 proc.) profesinių mokyklų mokinių poreikius ir jų tolesnius planus, tačiau net ketvirtadalis neturi aiškos nuomonės (sunku pasakyti – 25,5 proc.) (žr. 39 pav.).

Aiškios nuomonės neturėjimas rodo, kad mokytojams mažai rūpi, kaip jų dėstomą dalyką priima / nepriima mokiniai. Kadangi jų pagrindinis tikslas – profesijos įgijimas, tai rodomas nepakankamas dėmesys bendrojo lavinimo dalykams mokytojų yra suvokiamas kaip savaime suprantamas, dėl to perdaug nesureikšminamas. Tiesiog paliekama teisė rinktis pačiam mokiniui.

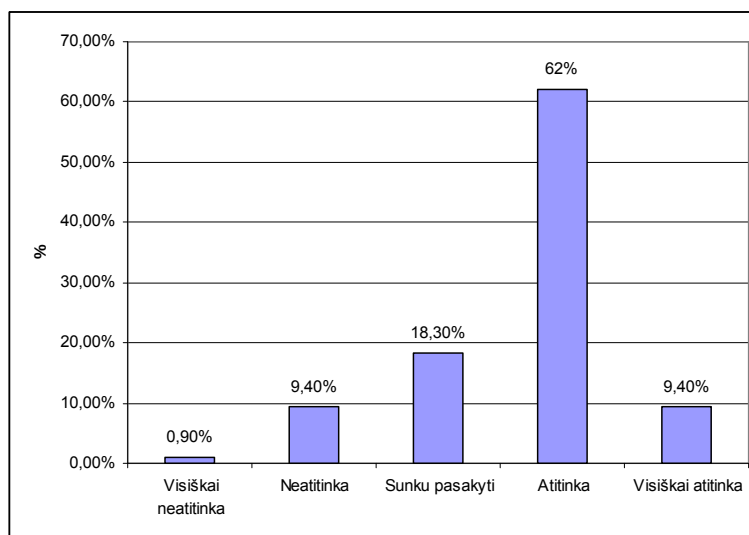

39 pav. Bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodų atitikties mokinių poreikiams vertinimas (bendrojo lavinimo dalykų mokytojų atsakymai, proc.)

C. Profesijos dalykus dėstančių mokytojų požiūris į bendrojo lavinimo dalykų turinį ir metodus

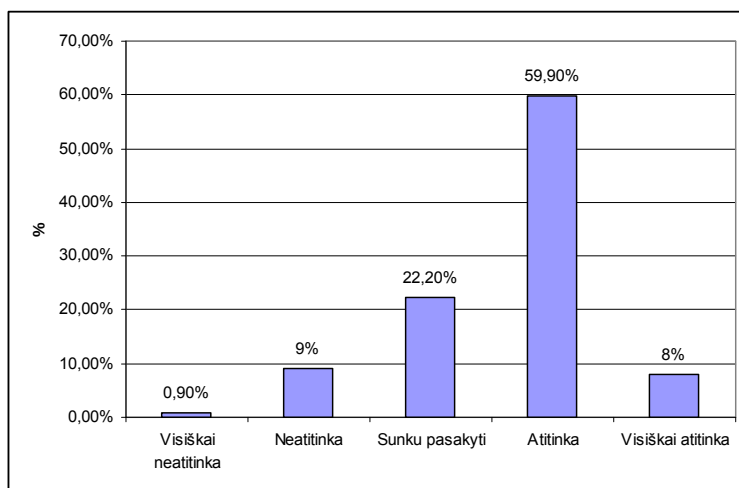
Profesijos mokytojai tai, kaip bendrojo lavinimo dalykų turinys atitinka mokinių poreikius, vertina kiek santūriau nei bendrojo lavinimo dalykų mokytojai. Nors daugiau kaip pusė apklaustųjų profesijos mokytojų nurodė, kad jis atitinka profesinių mokyklų mokinių poreikius (atitinka – 62 proc. ir visiškai atitinka – 9,4 proc.), tačiau kartu beveik dešimtadalis mano, kad neatitinka (9 proc.) ir visiškai neatitinka (0,9 proc.) (žr. 40 pav.).

Profesijos mokytojų skepticizmas, atrodo, yra pagrįstas realesniu situacijos suvokimu. Galima spėti, kad jie aiškiau mato, kiek bendrųjų dalykų turinys ir jo teikiamos žinios yra naudingos mokiniui mokantis konkrečios profesijos.

40 pav. Bendrojo lavinimo dalykų turinio atitikties mokinių poreikiams vertinimas
(profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

Kiek skeptiškiau profesijos mokytojai vertina ir tai, kaip bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodai atitinka mokinių poreikius, nei bendrojo lavinimo dalykų mokytojai. Tiesa, daugiau kaip pusė apklaustųjų profesijos mokytojų mano, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodai profesinių mokyklų mokinių poreikius bei jų tolesnius planus atitinka (59,9 proc.) ir visiškai atitinka (8 proc.). Tačiau beveik dešimtadalis mano priešingai, o daugiau kaip penktadalis (22,2 proc.) neturi aiškos nuomonės (sunku pasakyti) (žr. 41 pav.).

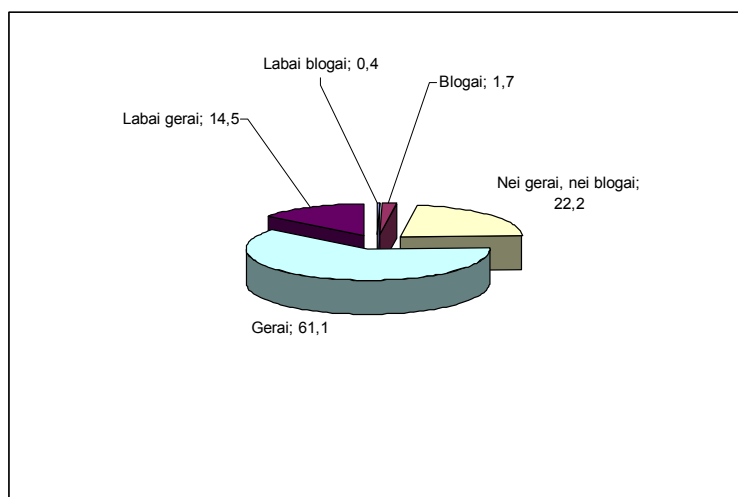

41 pav. Bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodų atitikties mokinių poreikiams vertinimas (profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

Taigi, kaip matome, profesijos mokytojai, kur kas skeptiškiau nei bendrojo lavinimo dalykų mokytojai vertina tiek dėstomų bendrųjų lavinimo dalykų turinį, tiek dalykų mokymo metodus bei tai, kaip jie atitinka mokinių poreikius bei tolimesnius planus. Galima manyti, kad tą profesijos mokytojų skepticizmą lemia, viena vertus, geresnis profesijai besiruošiančiųjų mokinių ir jų poreikių pažinimas, kita vertus, profesijos dalykų svarbos sureikšminimas ir menkas ryšys bei bendradarbiavimas su bendrųjų dalykų mokytojais formuojant bendrą mokinių mokymo ir ugdymo strategiją profesinėje mokykloje.

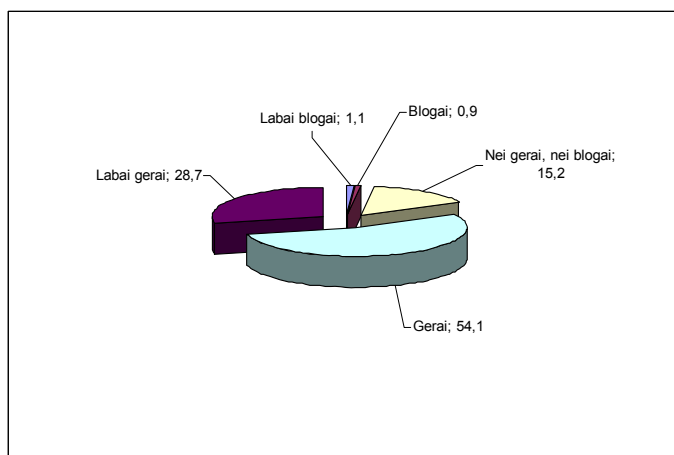
2.2.3. Bendrojo dalykų mokymosi profesinėje mokykloje bazės būklės, mokytojų kvalifikacijos ir įgytų žinių vertinimas

Tyrimas parodė, kad profesinių mokyklų mokiniai iš esmės yra patenkinti esamos bendrųjų dalykų mokymosi profesinėje mokykloje bazės būkle. Trys ketvirtadaliai apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių nurodė, kad bendrųjų dalykų mokymosi bazės būklė yra gera (61,1 proc.) ir net labai gera (14,5 proc.), penktadalis (22,2 proc.) – kad vidutiniška (nei gera, nei bloga) ir tik mažuma teigė, jog būklė bloga (1,7 proc.) ir labai bloga (4 proc.) (žr. 42 pav.).

42 pav. Bendrojo lavinimo dalykų mokymo bazės vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

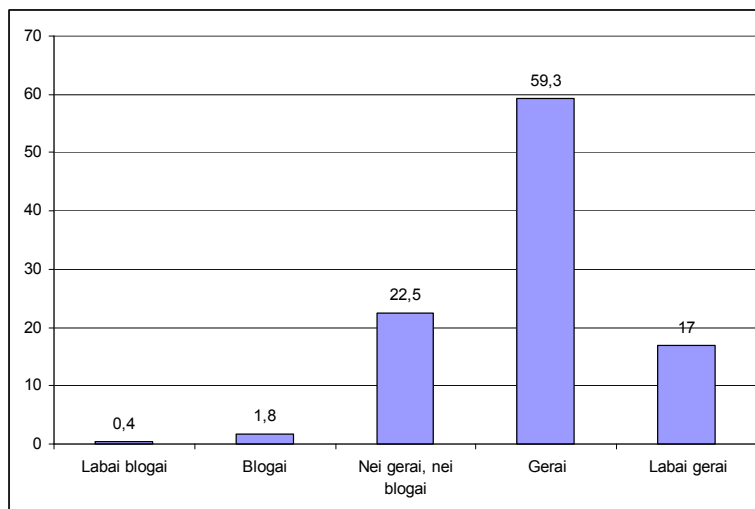
Gan palankiai profesinių mokyklų mokiniai vertina ir jiems dėstančių bendrųjų dalykų mokytojų kvalifikaciją. Daugiau kaip keturi penktadaliai apklaustųjų mokinių mokytojų kvalifikaciją vertina gerai (54,1 proc.) ir labai gerai (28,7 proc.), vidutiniškai – šeštadalis (15,2 proc.), dešimtadalis – blogai (9 proc.) ir labai blogai (1,1 proc.) (žr. 43 pav.). Tai rodo, kad profesinėse mokyklose dirba geri specialistai, kurie, yra pelnę tokio margo ir neretai keliančio nepagrįstus reikalavimus mokinių kontingento palankumą.

43 pav. Profesinių mokyklų mokinių požiūris į bendrojo lavinimo dalykų mokytojų kvalifikaciją (mokinių atsakymai, proc.)

Igytomis bendrųjų dalykų žiniomis profesinių mokyklų mokiniai atrodo taip pat patenkinti. Net trys ketvirtadaliai apklaustųjų mokinių jas vertina gerai (59,3 proc.) ir labai gerai (17 proc.). Nepatenkinti sudaro labai nedidelę dalį (vertina blogai – 1,8 proc. ir labai

blogai – 0, 4 proc. (žr. 44 pav.). Tačiau penktadalis mokinių bendrųjų dalykų žinioms neteikia didesnės svarbos. Galima manyti, kad šią jaunimo grupę sudaro menkai mokytis motyvuoti mokiniai arba visą dėmesį skiriantys profesijos dalykams.

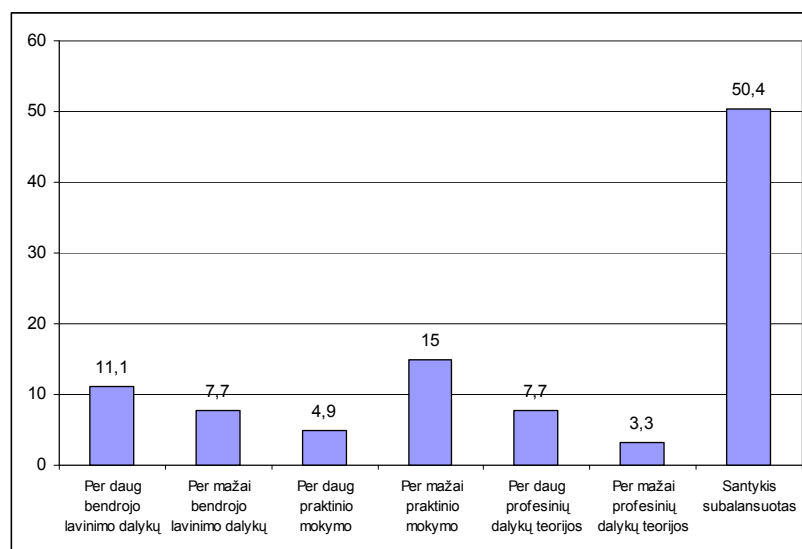

44 pav. Profesinių mokyklų mokinių iš bendrojo lavinimo dalykų įgytų žinių vertinimas
(mokinių atsakymai, proc.)

2.2.4. Bendrojo lavinimo ir profesijos dalykų santykio mokymo programoje priimtumas

Tyrimas parodė, kad mokiniai jaučia egzistuojantį disbalansą tarp bendrojo lavinimo dalykų ir profesijos mokymo programoje. Tik pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių mano, kad bendrojo lavinimo ir profesijos dalykų santykis mokymo programoje yra subalansuotas (50,4 proc.). Likusieji jaučia disbalansą, nors ir mato jį skirtingai (žr. 45 pav.).

Bendrojo lavinimo dalykų mokymo programoje pasigedo 7,7 proc. apklaustųjų mokinių, o 11,1 proc. apklaustųjų mano, kad jų yra per daug. Be to, tai daugiausia teoriniai dalykai, menkai susiję su būsima profesija, todėl nederėtų jiems teikti didesnės svarbos. Tai, kad profesijos dalykų praktinio mokymo pasigedo tris kartus daugiau apklaustųjų nei jo pertekliaus, tik patvirtina tebeegzistuojančią profesijos teorinio ir praktinio mokymo santykio praktinio realizavimo problemą, kuri laukia sprendimo. Kartu tai ir aiškus signalas profesinio mokymo organizatoriams, į kurį turėtų būti sureaguota.

45 pav. Profesinių mokyklų mokinių požiūris į bendrojo lavinimo ir profesijos dalykų santykį mokymo programoje (mokinių atsakymai, proc.)

2.3. Profesinių mokyklų mokinių pageidavimai dėl mokymosi dalykų ir krūvio vertinimas

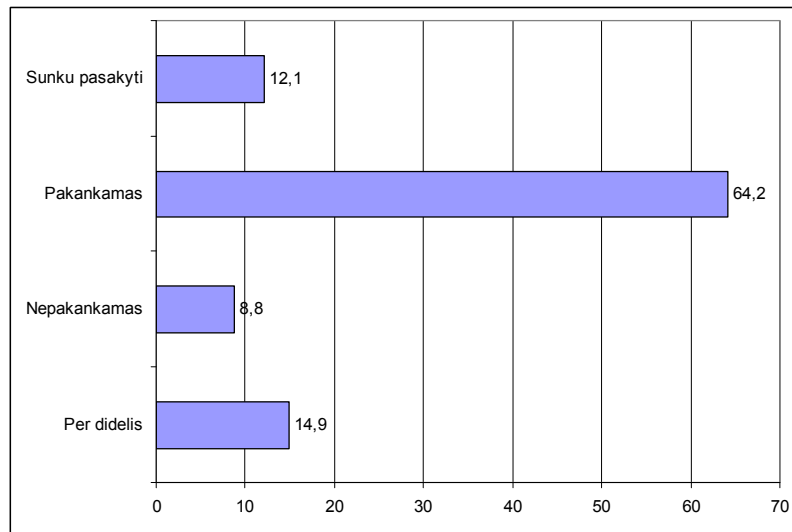
Tyrimas parodė, kad profesinių mokyklų mokinių pageidavimų spektras dėl papildomų (pasirenkamųjų) dalykų gan platus: nuo pageidavimų mokytis dalykų, kurie padėtų ruošti būsimai profesijai, stoti į aukštąją mokyklą, iki tenkinančių asmeninius poreikius.

Tai rodo ir atsakymai į atvirus klausimus: „*Norėčiau papildomai mokytis anglų kalbos ir informacinių technologijų*“; „*Norėčiau mokytis floristikos*“, „*Norėčiau mokytis automobilizmo pagrindų*“; „*Norėčiau mokytis, daugiau specialybės dalykų*“; „*Norėčiau mokytis dar vienos užsienio kalbos*“; „*Trūksta chemijos*“; „*Visų dalykų, reikalingų stoti į aukštąsias mokyklas*“; „*Mokytis papildomai nenorėčiau*“; „*Norėčiau mokytis šokių*.“

Šie atsakymai atspindi, viena vertus, įvairovę poreikių, kuriuos mokiniai viliasi patenkinti mokykloje, kita vertus, turėtų skatinti profesines mokyklas įdėmiau į juos įsiklausyti ir ieškoti atitinkamų būdų jiems patenkinti.

Suprantama, kad naujų papildomų dalykų įvedimas neišvengiamai didina ir *mokymosi krūvį*.

Dabar esamas mokymosi krūvis didesnei daliai apklaustųjų mokinių atrodo pakankamas (64,2 proc.). ir tik šeštadaliui jis atrodo per didelis (14,9 proc.) (žr. 46 pav.).

46 pav. Profesinių mokyklų mokinių požiūris į mokymosi krūvį (proc.)

Tai, kad beveik dešimtadalis apklaustųjų mokinių mokymosi krūvį laiko nepakankamu (8,8 proc.) ir aštuntadalis – neturi aiškios nuomonės (jo slėgio nejaučia) (12,1 proc.), leidžia spėti, jog jie yra psichologiškai pasirengę prisiimti didesnę mokymosi krūvį, kuris laiduotų kokybiškesnį profesinį pasirengimą ir padėtų pasirengti studijoms aukštojoje mokykloje. Tai savo ruožtu leidžia manyti, kad profesinėje mokykloje galimas ir diferencijuotas atskirų dalykų mokymas suinteresuotiems mokiniams.

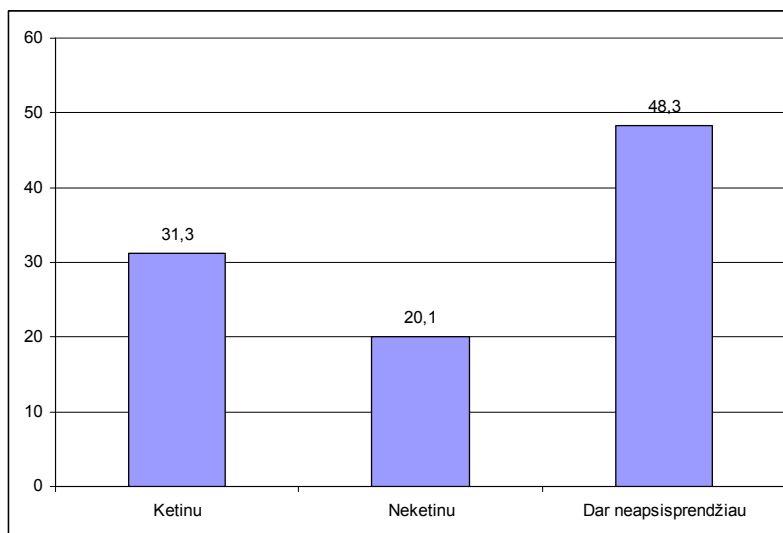
III. MOKINIŲ PASIRINKIMO IR GALIMYBIŲ TĘSTI TECHNOLOGINĖS KRYPTIE STUDIJAS VERTINIMAS

3.1. Baigusiujų profesines mokyklas studijų planai

Baigus profesinę mokyklą mokiniams atsiveria galimybės ne tik siekti profesinės karjeros, bet ir tęsti studijas toliau aukštojoje mokykloje.

Tyrimas parodė, kad trečdalis (31,3 proc.) apklaustųjų profesinės mokyklos mokinių yra aiškiai apsisprendę ir ketina tęsti studijas aukštojoje mokykloje. Penktadalis (20,1 proc.) tokio žingsnio žengti visai neketina ir linkę daryti karjerą savo profesinėje veikloje. Tačiau beveik pusę (48,3 proc.) sudaro dar neapsisprendusieji, kurie, matyt, yra potencialūs aukštųjų mokyklų studentai (žr. 47 pav.).

Galima spėti, kad jų neapsisprendimą lemia, viena vertus, abejonės dėl galimybių išlaikyti valstybinius egzaminus ir pasirengimo tęsti studijas aukštojoje mokykloje, kita vertus, aukštųjų mokyklų Lietuvoje ir jų siūlomų studijų programų gausa, taip pat ir nemažas mokestis už studijas. Kaip rodo patirtis, profesinėse mokyklose daugiausia mokosi vaikai iš mažesnes pajamas gaunančių šeimų. Tėvų ribotos galimybės finansiškai paremti jų studijas aukštojoje mokykloje gerokai apsunkina ir kryptingą vaikų pasirinkimą.

47 pav. Profesinių mokyklų mokinių požiūris į studijų tęsimą aukštojoje mokykloje
(profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

3.2. Mokinių galimybės išlaikyti valstybinius egzaminus ir tęsti studijas aukštojoje mokykloje

3.2.1. Mokinių galimybės išlaikyti valstybinius egzaminus

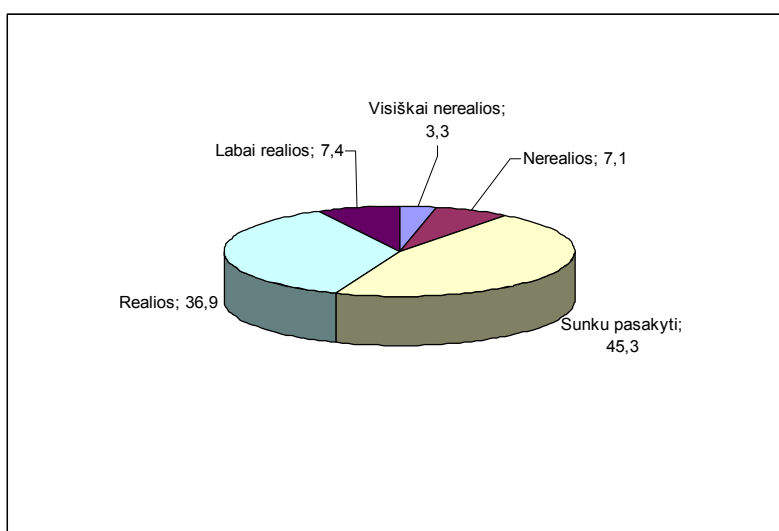
Savo galimybes išlaikyti valstybinius egzaminus *profesinių mokyklų mokiniai* vertina gan santūriai.

Į klausimą „Kiek realios Jūsų galimybės išlaikyti valstybinius egzaminus, kurie leistų tęsti studijas aukštojoje mokykloje“ daugiau kaip tu penktadaliai apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių nurodė, kad yra realios (36,9 proc.) ir netgi labai realios (7,4 proc.). Sunkiai įsivaizduoja save sėkmingai išlaikius valstybinius egzaminus 45,3 proc. apklaustųjų (žr. 48 pav.).

Dešimtadalis savo galimybes vertina gan pesimistiškai (nerealios – 7,1 proc. ir visiškai nerealios – 3,3 proc.).

Tai rodo, viena vertus, tarp mokinių egzistuojančią valstybinių egzaminų kaip baubo, nuolat keičiančio savo išvaizdą (kintančius egzaminų reikalavimus), fobiją, kita vertus, žemą besimokančiųjų profesinėje mokykloje savo vertės suvokimą. Turint omeny, kad į valstybinius egzaminus įeina bendrojo lavinimo dalykai, galima spėti, kad jų pasirengimas mokiniams ir kelia nerimą.

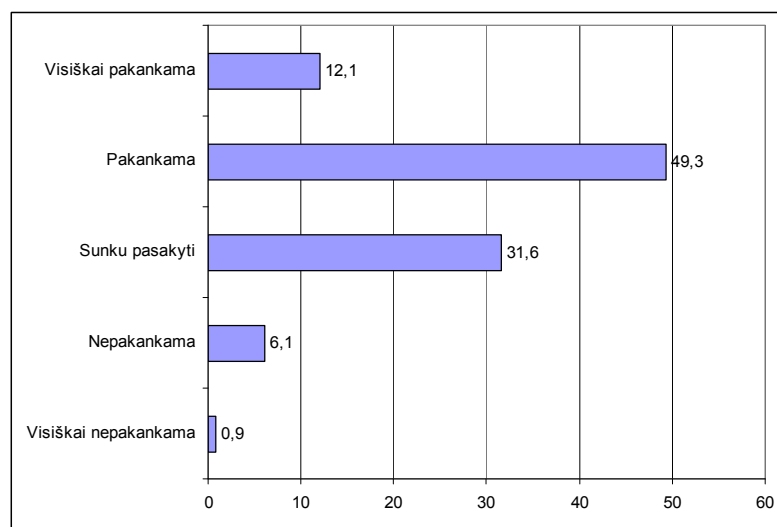
Tad ar bendrojo lavinimo dalykų mokymo kokybė profesinėje mokykloje yra pakankama egzaminams išlaikyti?

48 pav. *Profesinių mokyklų mokinių požiūris į savo galimybes išlaikyti valstybinius egzaminus* (profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Tyrimas parodė, kad daugiau kaip pusė (49,3 proc.) apklaustųjų mokinių bendrojo lavinimo dalykų mokymosi kokybę profesinėje mokykloje laiko pakankama ir 12,1 proc. – visiškai pakankama išlaikyti valstybinius egzaminus, nepakankama laiko 6,1 proc. apklaustųjų ir visiškai nepakankama – 0,9 proc. Tačiau trečdalis mokinių neturi aiškos nuomonės (sunku pasakyti – 31,6 proc.) (žr. 49 pav.).

Tad galima spėti, kad ši dalis apklaustųjų priklauso tiems, kurie neketina tęsti studijų aukštojoje mokykloje ir nelabai domisi bendrojo lavinimo dalykais, daugiau kreipdami dėmesį į profesijos mokymo dalykus arba tiesiog tai jiems nerūpi.

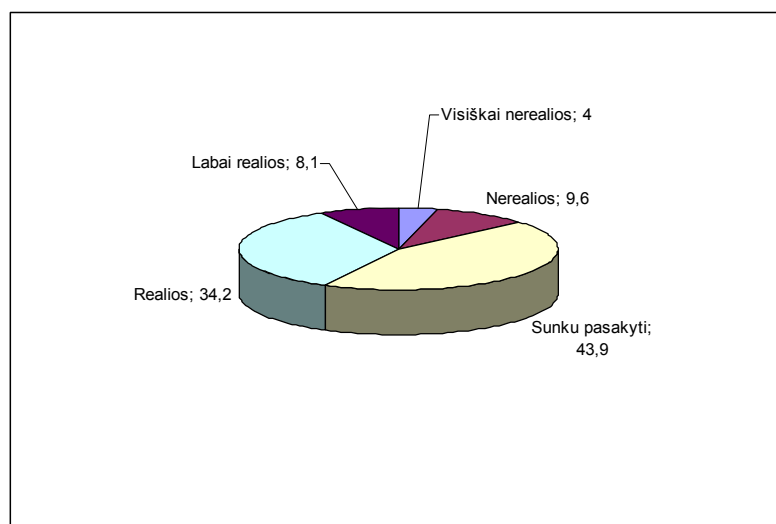
49 pav. Profesinių mokyklų mokinių požiūris į bendrojo lavinimo dalykų mokymosi kokybę (profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

3.2.2. Mokinių galimybės tęsti studijas aukštojoje mokykloje

A. Profesinių mokyklų mokinių požiūris

Tyrimas parodė, kad beveik pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių mato galimybes tęsti studijas aukštojoje mokykloje – jos yra realios – 34,2 proc. ir labai realios – 8,1 proc., nerealios – 9,6 proc. ir visiškai nerealios – 4 proc. apklaustųjų. Beveik pusė respondentų neturėjo aiškos nuomonės (sunku pasakyti – 43,9 proc.) (žr. 50 pav.).

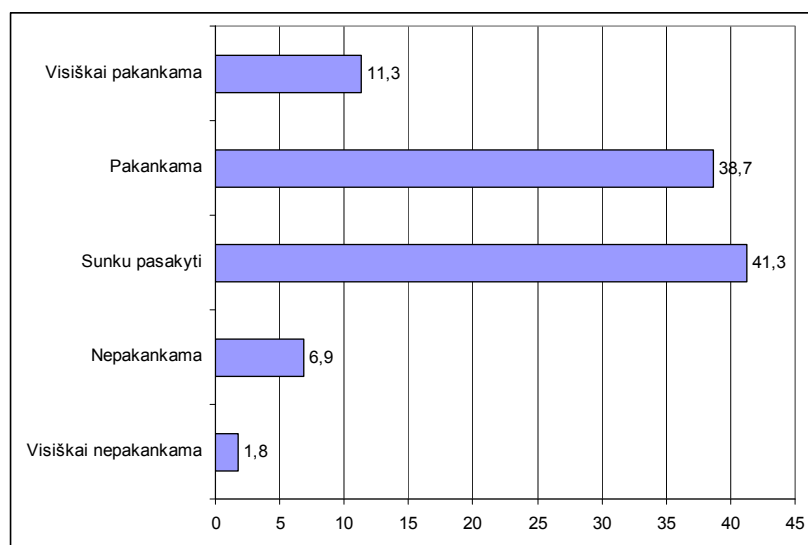
Galima spėti, jog taip atsakė tie, kurie neketina tęsti studijų ir profesinės karjeros sieks pagal įgytą specialybę.

50 pav. Profesinių mokyklų mokinių požiūris į galimybes tęsti studijas aukštojoje mokykloje (profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

Į klausimą „Ar bendrojo lavinimo dalykų mokymosi kokybė profesinėje mokykloje yra pakankama tęsti studijas aukštojoje mokykloje“ beveik pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių atsakė teigiamai (pakankama – 38,7 proc. ir visiškai pakankama – 11,3 proc.). Beveik dešimtadalis įvertino neigiamai (nepakankama – 6,9 proc. ir visiškai nepakankama – 1,8 proc.). Aiškos pozicijos šiuo klausimu neturėjo 41,3 proc. apklaustųjų mokinių (žr. 51 pav.).

Galima spėti, kad tai, jog palyginti didelė dalis (daugiau kaip du penktadaliai) apklaustųjų neturi aiškos pozicijos tiek dėl savo galimybių tęsti studijas aukštojoje mokykloje, tiek dėl bendrųjų dalykų dėstymo pakankamumo, kas rodo nesidomėjimą aukštuoju išsilavinimu, kuris galės užtikrinti socialinę statusą ir materialinę gerovę. Kur kas labiau pasitikima savo jėgomis ir tikimasi įgyti gerą paklausią profesiją.

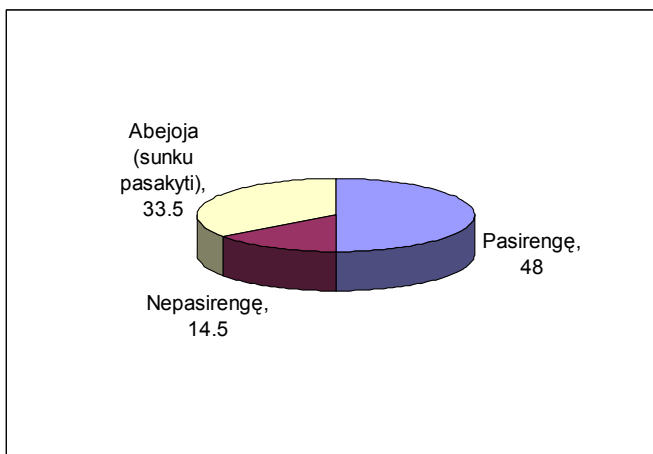
51 pav. Profesinių mokyklų mokinių požiūris į bendrojo lavinimo dalykų mokymosi kokybę profesinėje mokykloje (profesinių mokyklų mokinių atsakymai, proc.)

B. Profesijos mokytojų požiūris

Tyrimas atskleidė, kad beveik pusė (48 proc.) apklaustųjų profesijos mokytojų mano, jog baigę profesines mokyklas mokiniai yra pasirengę studijuoti aukštojoje mokykloje.

Tačiau trečdalis (33,5 proc.) tuo abejoja, o šeštadalis (14,5 proc.) teigė, kad tam jie nepasirengę (žr. 52 pav.).

Atsargus kritiškas mokinių pasirengimo studijuoti aukštojoje mokykloje vertinimas, rodo, kad profesijos mokytojai, viena vertus, studijoms kelia gan aukštus reikalavimus, kurie, jų manymu, didelei daliai mokinių yra per sunkūs, kita vertus, studijos aukštojoje mokykloje nesanti būtinybė – svarbu įgyti profesiją ir būti geru pasirinktos srities specialistu.

52 pav. Profesijos mokytojų požiūris į baigusiujų profesines mokyklas pasirengimą studijuoti aukštosiose mokyklose (profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

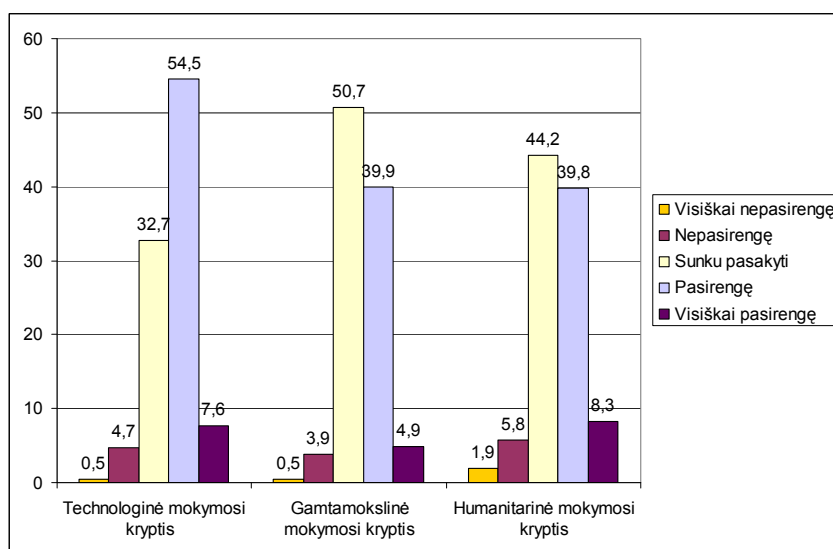
Profesijos mokytojai nevienodai vertina mokinių, pasirinkusių skirtingas mokymosi kryptis, pasirengimą studijuoti aukštojoje mokykloje.

Kaip matome iš pateiktų duomenų (žr. 53 pav.), geriausiai pasirengusiais studijuoti aukštojoje mokykloje profesijos mokytojai laiko technologinę mokymosi kryptį pasirinkusius mokinius (pasirengusiais laiko 54,5 proc. mokytojų ir visiškai pasirengusiais

– 7,6 proc.). O gamtos mokslų ir humanitarinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių pasirengimas studijoms vertinamasis kur kas kukliau, tačiau maždaug vienodai.

Gamtos mokslų mokymosi kryptį pasirinkę mokiniai, mokytojų teigimu, yra pasirengę (39,9 proc. manančiųjų) ir visiškai pasirengę (4,9 proc.) studijuoti toliau, ir humanitarinę mokymosi kryptį – atitinkamai – 39,8 proc. ir 8,3 proc.

Galima spėti, kad tokiam požiūriui susiformuoti įtakos turėjo profesijos mokytojų nuostata, jog pasirinkę technologinę kryptį mokiniai bus įgiję daugiau žinių ir kompetencijų, reikalingų studijoms aukštojoje mokykloje. Ši jų nuostata, kaip rodo tyrimo duomenys, turi gan realų pagrindą.

53 pav. Profesijos mokytojų požiūris į tai, kaip technologinę, gamtos mokslų ir humanitarinę mokymosi kryptį pasirinkę mokiniai yra pasirengę studijuoti aukštojoje mokykloje (profesijos mokytojų atsakymai, proc.)

3.3. Profesinio mokymo patrauklumo ir mokinių motyvacijos rinktis technologinę mokymosi kryptį didinimo veiksniai

Tyrimas parodė, kad profesinio mokymo patrauklumo ir mokinių motyvacijos rinktis technologinę mokymosi kryptį galimybių didinimo spektras gan platus. Dauguma apklaustųjų bendrojo lavinimo ir profesijos dalykų mokytojų nurodė, kad motyvaciją rinktis technologinę mokymosi kryptį reikia formuoti jau pagrindinėje mokykloje.

Pateiktus pasiūlymus profesinio mokymo patrauklumui didinti ir tolesnėms studijoms aukštojoje mokykloje renkant technologinę kryptį skatinti galima būtų suskirstyti į kelias grupes.

1. Materialinės bazės technologinei mokymosi kryptiai profesinėse mokyklose stiprinimas

Daugelis tiek bendrojo lavinimo, tiek profesijos dalykų mokytojų teigė, kad materialinė bazė profesinėje mokykloje rengti technologinės krypties mokinius yra nepakankama, o kartais net prastesnė nei bendrojo lavinimo dalykų bazė. O tai savo ruožtu atgraso ir mokinius nuo tokio pasirinkimo.

Todėl „būtina stiprinti materialinę mokyklos bazę, specialiai įrengti kabinetus „studijuojantiems technologinę pakraipą“. Pati „materialinė bazė turi būti pritaikyta technologiniam mokymuisi“. Ją reikia nuolat atnaujinti ir gerinti, tuo būdu sukuriant aplinką, kuri skatintų mokinių pasirinkimą gilintis į technologinius dalykus.

2. Profesinių mokyklų aprūpinimas kompetentingais profesijos dalykų specialistais

Daugelis apklaustųjų mokytojų kaip vieną iš svarbių profesinio mokymo patrauklumo didinimo veiksnių nurodė profesijos dėstytojų kvalifikaciją: „Turi būti ne tik gera materialinė bazė, bet ir kompetentingi specialistai“; „Gera įrengti kabinetai, negali atstoti prasto specialisto, menkai išmanančio savo profesiją ir nesiekiančio ja sudominti uždegti savo mokinius“; „Aprūpinti mokyklas reikalinga mokymo baze ir gerais profesijos specialistais.“

3. Ugdymo turinio kaita

Daugelis apklaustųjų mokytojų pažymėjo, kad ugdymo turinys pagrindinėje mokykloje yra gana nepaslankus. Daugiau pasirenkamų dalykų turėtų būti įvesta 9–10 klasėse, kad mokiniai galėtų susipažinti su įvairiomis alternatyvomis.

Taigi: „Ugdymo turinys turi būti patrauklesnis mokiniams, įvesti daugiau praktinių dalykų, kurių reikia gyvenant rinkos visuomenėje ir kurių buvimas galėtų skatinti mokinius rinktis technologinę pakraipą.“ Būtina „su technologinės pakraipos žiniomis supažindinti mokinius jau pagrindinėje mokykloje“. Svarbu „mažinti teorijos apimtį“, „įvesti praktines pamokas“ ir taip „skatinti vaiko dalyvavimą darbinėje veikloje“.

Reikia supažindinti su naujosiomis šiuolaikinėmis technologijomis, parodant jų pažinimo ir įvaldymo svarbą būsimai karjerai.

Būtinai „ugdymo programos praktinis, o ne teorinis orientavimas“, „daugiau praktinės veiklos..“. „Mokiniai jau puikiai sugeba rasti medžiagą kompiuteryje, bet nemoka praktinių dalykų“. Teigiama, kad reikia „mažinti pamokų skaičių skirtų lietuvių kalbai, dailei, muzikai, o daugiau pamokų skirti technologijai“. „Ekonomika turi būti ne

pasirenkamas, bet privalomas dalykas“. Taigi, „mokykla turi siekti išleisti į gyvenimą brandų žmogų, o ne žinių prikimštą vartotoją.“

4. Informuotumo apie technologinę mokymosi kryptį ir galimybių ją baigus tęsti studijas toliau didinimas

Apklaustieji mokytojai nurodė, kad apsisprendimui rinktis technologinę kryptį didelę įtaką turi nepakankamas informuotumas. Tokią informaciją turi gauti ne tik vaikai, bet ir tėvai: *„Daugiau informacijos apie technologinę pakraipą, kuri padėtų susivokti tėvams, kokios jų vaikų galimybės ir patiems vaikams sužinoti daugiau apie tokią mokymosi galimybę“. Apskritai „mokiniai turėtų būti plačiau supažindinami su profesijomis ir jų galimybėmis, kad lengviau suvoktų profesijos darbų pobūdį ir galėtų išbandyti savo galimybes bei tinkamumą konkrečioms profesijoms ne teoriškai, o praktiškai“.*

Tam galėtų būti organizuojamos profesinės dienos, kurių metu mokiniai galėtų ne tik pabuvoti konkrečiose įmonėse, bet ir arčiau susipažinti su rūpima specialybe ir padirbėti praktiškai.

Didesnį informuotumą galėtų užtikrinti dažnesni susitikimai su technologinių specialybių atstovais: *„Plačiau informuoti apie technologines specialybes per atvirų durų dienas mokyklose“; „I mokyklas dažniau turėtų atvažiuoti specialistai tarkim, kad ir iš AŽUM, VGTU, VU ir kt.“*

Būtina padėti mokiniui apsispręsti rinktis technologinę mokymosi kryptį: *„Mokinius, kuriems yra sunku mokytis vidurinėje mokykloje ar gimnazijoje, mokytojai turėtų nukreipti į profesinę mokyklą, nes jiems čia būtų kur kas lengviau bei paprasčiau mokytis, greičiau įgytų specialybę.“*

Teigiama, kad būtina ne tik suteikti kuo daugiau informacijos apie siūlomas profesijas, bet ir *„aiškinti, kad baigus profesinę mokyklą, durys nėra uždaromos tolesnėms studijoms“.* *„Nemenkinti profesinės mokyklos, paaiškinti, kad baigus profesinę mokyklą taip pat galima stoti į aukštąją mokyklą ir tęsti studijas.“*

5. Mokinių gebėjimų ir poreikių tyrimų plėtotė, kuri padėtų mokiniams geriau pažinti save, nustatyti savo poreikius bei polinkius ir tuo būdu suorientuotų renkantis mokymo kryptį

Daugelis apklaustųjų mokytojų pažymėjo, kad turėtų būti gerai organizuotas mokinių gebėjimų ir poreikių pažinimas bei tyrimas. Taip pat kryptingai atliekamas profesinis orientavimas, kad savo laimingą gyvenimą galima kurti kitu keliu, nebūtinai

pradedant nuo aukštosios mokyklos, o baigus vidurinę, geriau pažinti save ir tik tada esant poreikiui siekti aukštojo mokslo.

Būtina sudaryti palankias sąlygas ir galimybes profesinės mokyklos mokiniams studijuoti bendruosius dalykus diferencijuotai pagal pasirinktą (aukštesnį nei įprastą) mokymosi lygį, kas padėtų įveikti nepasitikėjimą savo jėgomis ir sudarytų prielaidas geriau pasirengti studijoms aukštojoje mokykloje: *„Kelti aukštesniųjų mokyklų prestižą, kad jas rinktųsi mokiniai.“*

6. Profesinio mokymo įvaizdžio (patrauklumo) gerinimas

Dauguma apklaustųjų mokytojų nurodė, kad bendrojo lavinimo mokykloje ligi šiol tarp mokinių vyrauja atsainus požiūris į profesinį mokymą kaip „antrarūšį“. Tam įtakos turi ir bendrojo lavinimo mokytojų savo dėstomų dalykų sureikšminimas ir nepagarbus požiūris į profesinę mokyklą: *„Mokiniai, kurie pasirenka technologinę mokymosi kryptį dažnai skeptiškai žiūri į mokslus, nes toks požiūris yra formuojamas jau pagrindinėje mokykloje. Prasčiau besimokančiam mokiniui neretai siūloma mokslus baigti ne vidurinėje, o profesinėje mokykloje.“*

Todėl manoma, kad nereikia gąsdinti mokinių profesine mokykla: *„Turi būti diegiamas supratimas, kad mokytis technologinių dalykų nėra gėdinga“*; *„Turėtų būti skiriamas visiems dalykams vienodas dėmesys tiek technologinės, tiek gamtamokslinės ar humanitarinės krypties. Mokiniai turi būti labiau skatinami ar motyvuojami rinktis technologinę mokymosi kryptį integruojant bendruosius dalykus su kitais (profesijos) dalykais.“*

Gerinti profesinio mokymo patrauklumą padėtų ir platesnis supažindinimas su darbo rinka jos poreikiais naujoms techninėms ir technologinėms specialybėms. Kryptingai teikiama naujausia išsami informacija skatintų mokinių mokymosi motyvaciją, ugdytų verslumą. Turėtų keistis ir požiūris į profesines mokyklas: *„Visuomenė turėtų priimti profesinį mokymą pasirinkusius jaunuolius ne kaip „negalinčius nieko daugiau pasiekti“, bet kaip reikalingus asmenis.“*

Tą kaitą spartintų kryptingai vykdoma švietimo politika, ne tik žodžiu skatinanti, bet ir materialiai pagrindžianti profesinio mokymo patrauklumą.

IŠVADOS

- Tyrimas parodė, kad profesinių mokyklų mokiniai pozityviai vertina bendrojo lavinimo dalykų reikalingumą, nors jų svarbą tolesnei karjerai vertina nevienodai.
- Dauguma apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių, profesijos mokytojų ir bendrojo lavinimo dalykų mokytojų linkę manyti, kad profesinėse mokyklose profesijos ir bendrojo lavinimo dalykų santykis profesinio mokymo programoje yra subalansuotas.
- Pripažįstama, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymo lygis profesinėse mokyklose yra pakankamas. Tačiau profesijos mokytojai kiek skeptiškiau nei bendrojo lavinimo dalykų mokytojai vertina dėstomų dalykų turinį ir taikomus mokymo metodus, pasigesdami didesnės dėstomų dalykų turinio aktualizacijos atsižvelgiant į profesijos specifikos realijas.
- Profesinių mokyklų mokiniai itin palankiai vertina tuos bendrojo lavinimo dalykus, jų turinį ir mokymo metodus, kurie atitinka jų poreikius ir ateities planus (matematika, kalbos), kiti (dailė, muzika, kūno kultūra, dorinis ugdymas) vertinami kur kas kukliau.
- Daugelis apklaustųjų mokinių yra patenkinti esama bendrojo lavinimo dalykų mokymosi profesinėje mokykloje baze ir palankiai vertina šiuos dalykus dėstančių mokytojų kvalifikaciją.
- Pageidaujamų papildomų (pasirenkamųjų) dalykų sąrašė nemažai dalykų, tenkinančių mokinių asmeninės saviraiškos poreikius ir polinkius, kuriems mokykloje skiriamas nepakankamas dėmesys (šokiai, floristika, automobilizmo pagrindai).
- Dauguma profesijos mokytojų ir bendrojo lavinimo dalykų mokytojų palankiai vertina profesinių mokyklų auklėtinių galimybes išlaikyti valstybinius egzaminus ir įstoti į aukštąją mokyklą, renkantis technologinę kryptį. Tačiau patys mokiniai tas galimybes vertina atsargiau.
- Nors beveik pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių savo galimybes išlaikyti valstybinius egzaminus ir galimybes tęsti studijas laiko realiomis, tačiau tik trečdalis mano jas tęsti toliau aukštojoje mokykloje atidėliodami tai ateičiai. Galima manyti, kad tokias nuostatas lemia, viena vertus, ne tiek nepasitikėjimas savo jėgomis, abejonės dėl dalykinio pasirengimo studijoms, kiek ekonominiai motyvai – įgytoji darbininko profesija suteikia galimybę gauti žymiai didesnę atlyginimą nei turint aukštąją išsilavinimą. Kita vertus, noras neskubėti priimant labiau motyvuotą apsisprendimą dėl tolesnių studijų krypties pasirinkimo sparčių pokyčių darbo rinkoje akivaizdoje.
- Analizuojant profesinių mokyklų profesijos mokytojų požiūrį į bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos mokinių, pasirinkusių humanitarinę, technologinę ir gamtos mokslų

mokymosi kryptis, galimybes įstoti ir pasirengimą studijuoti aukštojoje mokykloje, pastebėta aiški tendencija – prioritetas teikimas mokiniams, bendrojo lavinimo mokykloje pasirinkusiems technologinę kryptį. Tai rodo vyraujančio visuomenėje stereotipinio mąstymo gajumą, kita vertus, būtinumą mažinti atskirtį tarp mokymosi pakraipų, siekiant jų glaudesnės integracijos.

- Pagrindiniai akademinės ir technologinės mokymosi krypties patrauklumo didinimo veiksniai: 1) ugdymo turinio kaita, sudaranti galimybes rinktis technologinius dalykus jau pagrindinėje mokykloje; 2) technologinės mokymosi krypties studijų mokyklose materialinės bazės stiprinimas; 3) bendrojo lavinimo dalykų mokytojų domėjimosi technologiniais dalykais skatinimas; 4) informuotumo apie technologinę mokymosi pakraipą ir galimybių ją baigus tęsti studijas toliau didinimas. Tačiau šių veiksnių svarbos nederą sureikšminti. Tikėtina, kad profesinio mokymo patrauklumą ir mokinių mokymosi krypties pasirinkimą vis labiau lems ne tiek geros programos, materialinė bazė, kiek realūs darbo rinkos pokyčių iššūkiai.

SANTRAUKA

1. Tyrimas parodė, kad stojimo į profesines mokyklas motyvų spektras gan platus. Tačiau patys mokiniai ir profesinių mokyklų mokytojai juos įvardija kiek skirtingai.

- Didžiausią įtaką mokinių pasirinkimui stoti į profesinę mokyklą (rinktis mokymosi technologinę pakraipą) turi *profesijos paklausumas ir perspektyvumas* (22 proc.), *draugų ir tėvų patarimas* (atitinkamai 22,1 proc. ir 18,7 proc.). Kur kas mažesni vaidmenį turėjo *socialiniai motyvai* (gera stipendija ir pan.) (4,8 proc.), *perspektyvi galimybė greitai užsidirbti* (5,5 proc.) ir *neįstojimas į aukštąją mokyklą* (4 proc.).
- Profesinių mokyklų mokytojų teigimu, mokinių pasirinkimą studijuoti profesinėje mokykloje (rinktis technologinę mokymosi kryptį) labiausiai skatina tokie motyvai, kaip antai: *paklausi specialybę* (50,7 proc.), *prieinamumas* (lengva įstoti; 58,4 proc.), *nesugebėjimas įstoti į aukštąją mokyklą* (36,7 proc.), *perspektyvi galimybė greitai užsidirbti* (24 proc.), *gera stipendija* (38, 5 proc.).
- Asmeniniai motyvai pasirodė svarbesni mokiniams nei mokytojams (atitinkamai 10,7 proc. ir 7,7 proc.).

2. Didesnė dalis mokinių pozityviai vertina profesinę mokyklą: jos baigimas sudaro galimybę susirasti gerai apmokamą darbą (74,8 proc.) ir mokytis toliau (75,1 proc.).

3. Profesinių mokyklų mokiniai ir jose dirbantys profesijos mokytojai pozityviai vertina bendrųjų lavinimo dalykų reikalingumą, nors jų svarbą tolesnei karjerai vertina nevienodai:

- bendrojo lavinimo dalykų studijos svarbios nes suteikia bendrąjį išsilavinimą / išprusimą – sutinka 43,2 proc. ir visiškai sutinka 40,6 proc. mokinių ir atitinkamai 35,6 proc. ir 58,4 proc. mokytojų;
- padidina galimybes įstoti į aukštąją mokyklą – sutinka 36,1 proc. ir visiškai sutinka 25,9 proc. mokinių ir atitinkamai 35,6 proc. ir 58,4 proc. mokytojų, taip pat atitinkamai 37 proc. ir 43 proc. mokytojų;
- padidina galimybes susirasti geresnį darbą Lietuvoje – sutinka 38,8 proc. ir visiškai sutinka 24,2 proc. mokinių ir atitinkamai 47,2 proc. ir 28 proc. mokytojų;
- svarbu, nes ketina laikyti valstybinius egzaminus – sutinka 36,1 proc. ir visiškai sutinka 25,9 proc. mokinių.

Taigi daugiau kaip du trečdaliai apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių ir profesijos mokytojų bendrųjų dalykų dėstymo reikalingumą sieja su tolesnių studijų ir asmeninio lavinimosi (prusinimosi) bei tolesnių studijų galimybėmis. Tad galima manyti, kad profesinių mokyklų mokiniai yra potencialūs aukštųjų mokyklų siūlomų mokymo paslaugų vartotojai.

4. Sėkmingas studijas lemia ir bendrieji lavinimo dalykai, kuriuos profesinių mokyklų mokiniai vertina pirmiausia pagal tai, kiek jie teikia žinių, kurias galėtų panaudoti savo ir profesinėje veikloje, ir kiek jie padeda ugdomą praktinius įgūdžius.

- Daugiau kaip pusė apklaustųjų mokinių (59,3 proc.) įgytas žinias dėstant bendrojo lavinimo dalykus vertina gerai, 17 proc. – labai gerai; nei gerai, nei blogai – 22,5 proc. ir blogai tik 4 proc.
- Bendrojo lavinimo dalykų naudą ugdomą praktinius įgūdžius nurodė du trečdaliai apklaustųjų – 54,7 proc. mokinių juos vertina gerai ir 28,7 proc. – labai gerai. Neturi aiškos nuomonės (nei gerai, nei blogai) – 13,6 proc., vertina blogai – 2,2 proc. ir labai blogai – 0,8 proc. apklaustųjų.

5. Nors didesnę dalį (69 proc.) apklaustųjų mokinių bendrojo lavinimo dalykų sudėtis tenkina, tačiau mokymo branduolio dalykų reikalingumas ir svarba įvardyta skirtingai.

- Į „nereikalingiausių“ dalykų trejetuką pateko dailė, muzika, kūno kultūra ir dorinis ugdymas.
- Į pirmą svarbiausių ir reikalingiausių profesinių mokyklų mokiniams bendrojo lavinimo dalykų trejetuką patenka užsienio kalba (89,9 proc.), lietuvių kalba (88 proc.) ir matematika (85 proc.). Būtent šie dalykai yra svarbūs stojant į aukštąją mokyklą, ypač renkantis techninę mokymosi kryptį. Todėl suprantamas ir jų dėmesys minėtiems dalykams. Užsienio kalbos trūksta 24,2 proc. ir labai trūksta 12 proc. mokinių. Matematikos trūksta 48,7 proc. apklaustųjų, labai trūksta – 8,8 proc., lietuvių kalbos – atitinkamai 21 proc. ir 7,7 proc.

6. Tyrimas parodė, kad didesnė dalis apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių *bendrujų lavinimo dalykų turinį* vertina palankiai (gerai – 58,6 proc., labai gerai – 17,1 proc., vidutiniškai – 22,6 proc. ir blogai – tik 1 proc. *Taikomus mokymo metodus* dėstant bendrojo lavinimo dalykus profesinėje mokykloje gerai vertina 51,8 proc. apklaustųjų, labai gerai – 15,5 proc., ketvirtadalis (28,9 proc.), blogai – 3,1 proc., labai blogai – 7 proc. *Bendrojo lavinimo dalykus dėstantys mokytojai* teigė, kad bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodai atitinka (60,3 proc. manančiųjų) ir visiškai atitinka (5,7 proc.) profesinių mokyklų mokinių poreikius ir jų tolesnius planus. Ketvirtadalis neturėjo aiškos nuomonės (sunku pasakyti – 25,5 proc.). Tik 7,7 proc. nurodė, kad jie mokinių poreikių neatitinka. *Profesijos mokytojai* kiek skeptiškiau vertino dėstomų bendrųjų lavinimo dalykų turinį ir taikomus mokymo metodus, tai, kaip jie atitinka mokinių poreikius bei tolimesnius planus. Jie pasigesta didesnės dėstomų dalykų turinio aktualizacijos atsižvelgiant į profesijos realijas.

7. Tyrimas parodė, kad trys ketvirtadaliai apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių yra patenkinti esama bendrojo lavinimo dalykų mokymosi profesinėje mokykloje baze (yra gera – 61,1 proc. ir net labai gera – 14,5 proc.). Penktadalis (22,2 proc.) ją laiko vidutiniška (nei gera, nei bloga), bloga – 1,7 proc. ir labai bloga – 4 proc.
8. Profesinių mokyklų mokiniai gana palankiai vertina jiems dėstančių bendrojo lavinimo dalykus mokytojų kvalifikaciją. Daugiau kaip keturi penktadaliai mokinių mokytojų dėstančių bendrojo lavinimo dalykus, kvalifikaciją vertina gerai (54,1 proc.) ir labai gerai (28,7 proc.), šeštadalis (15,2 proc.) – vidutiniškai, dešimtadalis (9 proc.) – blogai ir labai blogai (1,1 proc.). Įgytas žinias gerai vertina 59,3 proc. ir labai gerai – 17 proc. apklaustųjų, vidutiniškai jas vertina 22,5 proc., blogai – 8 proc. ir labai blogai – 4 proc.
9. Daugiau kaip pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių mano, kad bendrųjų ir profesinių dalykų santykis mokymo programoje yra subalansuotas (50,4 proc.). Bendrojo lavinimo dalykų mokymo programoje pasigedo 7,7 proc., o kad jų per daug nurodė 11,1 proc. apklaustųjų. Tačiau profesinių dalykų praktinio mokymo programoje pasigedo tris kartus daugiau mokinių, nei jo pertekliaus.
10. Profesinių mokyklų mokinių papildomų (pasirenkamųjų) dalykų pageidavimų spektras gan platus: nuo pageidavimų mokytis specialybės dalykų, kurie padėtų rengtis būsimai profesijai, stoti į aukštąją mokyklą (užsienio kalbos, informacinės technologijos, chemijos), iki tenkinančių asmeninius poreikius (šokių, floristikos, automobilizmo pagrindų).
11. Dabar esamas mokymosi krūvis didesnei daliai apklaustųjų mokinių atrodo pakankamas (64,2 proc.), šeštadaliui jis atrodo per didelis (14,9 proc.). Tai, kad beveik dešimtadalis (8,8 proc.) apklaustųjų mokinių mokymosi krūvį laiko nepakankamu ir aštuntadalis (12,1 proc.) neturi aiškos nuomonės (jo slėgio nejaučia), leidžia spėti, kad jie yra psichologiškai pasirengę priimti didesnę mokymosi krūvį, kuris laiduotų kokybiškesnę profesinį pasirengimą ir padėtų pasirengti studijoms aukštojoje mokykloje. Tai savo ruožtu leidžia manyti, jog profesinėje mokykloje turėtų būti skatinamas organizuotas diferencijuotas atskirų dalykų mokymas suinteresuotiems mokiniams, skatinantis stoti į aukštąsias mokyklas ir tęsti studijas.
12. Tyrimas parodė, kad trečdalis (31,3 proc.) profesinę mokyklą baigusiu mokinių ketina tęsti studijas aukštojoje. Penktadalis (20,1 proc.) neketina. Beveik pusė (48,3 proc.) sudaro dar neapsisprendusieji. Galima spėti, kad tą neapsisprendimą lemia abejonės dėl galimybių išlaikyti valstybinius egzaminus ir pasirengimo kokybės tęsti studijas aukštojoje mokykloje.
13. Savo galimybes išlaikyti valstybinius egzaminus profesinių mokyklų mokiniai vertina gan santūriai. Tik trečdalis jų (36,9 proc.) tokią galimybę laiko realia, o beveik pusė (45,3 proc.) ją sunkiai įsivaizduoja. Kadangi į valstybinius egzaminus įeina bendrojo lavinimo dalykai, tai

kyla klausimas, ar jų mokymo kokybė profesinėje mokykloje yra pakankama egzaminams išlaikyti?

14. Daugiau kaip pusė (49,3 proc.) apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių bendrojo lavinimo dalykų mokymosi kokybę laiko pakankama ir 12,1 proc. – visiškai pakankama išlaikyti valstybinius egzaminus, nepakankama laiko 6,1 proc. apklaustųjų ir visiškai nepakankama – 0,9 proc. Tačiau trečdalis apklaustųjų neturi aiškos nuomonės (sunku pasakyti – 31,6 proc.). Galima spėti, kad ši dalis apklaustųjų priklauso tiems, kurie neketina tęsti studijų aukštojoje mokykloje ir nelabai domisi bendrojo lavinimo dalykais apskritai.

15. Beveik pusė apklaustųjų profesinių mokyklų mokinių mano, jog galimybės tęsti studijas aukštojoje mokykloje yra realios (34,2 proc.), labai realios (8,1 proc.). Tai, kad jo nerealios, nurodė 9,6 proc. apklaustųjų ir kad visiškai nerealios – 4 proc. Tačiau beveik pusė neturėjo aiškos nuomonės (sunku pasakyti – 43,9 proc.). Galima spėti, kad tarp šių atsakiusiųjų pateko tie, kurie neketina tęsti studijų ir sieks profesinės karjeros pagal įgytą specialybę.

16. Apklaustieji profesijos mokytojai studijuoti aukštojoje mokykloje technologinę pakraipą laiko profesinės mokyklos mokinius pasirengusiais (54,5 proc. manančiųjų) ir visiškai pasirengusiais (7,6 proc. nurodžiusiųjų). O gamtos mokslų ir humanitarinę mokymosi kryptį pasirinkusiųjų pasirengimas šios pakraipos studijoms vertinamas maždaug vienodai (atitinkamai baigusieji gamtos mokslų kryptį pasirengę – 39,9 proc. ir visiškai pasirengę – 4,9 proc., humanitarinę – atitinkamai 39,8 proc. ir 8,3 proc.).

17. Nors profesijos mokytojai mano, kad profesinių mokyklų mokiniai labiausiai pasirengę aukštosiose mokyklose studijuoti technologinę kryptį, tačiau realybė ta, kad į jas stoja tik nežymi jų dalis. Tai rodo, kad motyvacijai mokytis egzistuoja realios kliūtys, kurios sietinos ne tiek su dalykinio pasirengimo kokybe, kiek su mūsų visuomenės gyvenimo realijomis. Pirma, tai stipriai lemia ekonominės priežastys – įgyta darbininko profesija suteikia galimybę gauti neretai žymiai didesnę atlyginimą, nei turint aukštąjį išsilavinimą. Antra, gan plačiai paplitusi nuostata, kurią neretai išsako ir patys mokytojai, jog profesinė mokykla – tai nėra ta vieta, kur galima gauti kokybišką išsilavinimą, leidžiantį tęsti studijas aukštojoje mokykloje. O tai savo ruožtu ugdo ir mokinių nepasitikėjimą savo jėgomis ir susitaikymą su savo „kaip darbininko“ padėtimi, taip pat nenorą nieko keisti. Keisti šias nuostatas nėra paprasta, tačiau būtina, siekiant kad profesinis išsilavinimas taptų ne tik asmenybės brandos, jo profesinės karjeros, bet ir nuolatinio siekio mokytis ir tobulėti pamatu.

REKOMENDACIJOS

Siekiant didinti profesinio mokymo patrauklumą ir skatinti baigusius profesines mokyklas tęsti studijas aukštosiose pasirenkant technologinę mokymosi kryptį siūlome:

1. Peržiūrėti pagrindinės mokyklos ugdymo turinį, kreipiant dėmesį daugiau į praktinius ir verslumo įgūdžius lavinančius dalykus, kurie padėtų ugdytis gyvenimui reikalingas kompetencijas ir skatintų mokinius rinktis technologinę mokymosi kryptį. Technologiniai dalykai, ekonomika turėtų būti ne pasirinkami, bet privalomi.
2. Profesinėje mokykloje bendrojo lavinimo dalykų dėstymo turinys ir taikomi mokymo metodai turėtų būti siejami su profesijos mokymo specifika.
4. Stiprinti profesinių mokyklų materialinę bazę, pritaikant ją technologiniam mokymuisi, aprūpinant naujausia įranga ir kvalifikuotais profesijų dalykų mokytojais, gebančiais sudominti mokinius technologiniais dalykais ir tą jų domėjimąsi visokeriopai skatinti ir palaikyti.
5. Siekiant skatinti stojimą į aukštųjų mokyklų technologinę kryptį baigusiems profesines mokyklas derėtų padidinti stojamąjį balą. (Juolab, kad kai kurios kolegijos tai jau daro, o universitetai – ne.).
6. Kryptingiau teikti išsamią ir įvairiapusę informaciją apie darbo rinką, jos poreikius naujoms techninėms ir technologinėms specialybėms, jų įsigijimo, karjeros bei tolesnių studijų galimybes panaudojant šiuolaikinę žiniasklaidą, kas neabejotinai skatintų mokinių motyvaciją rinktis technologinę mokymosi kryptį.
7. Plačiau taikyti individualizuoto mokymo praktiką, atsižvelgiant į mokinių gabumus, poreikius bei interesus, sukuriant profesinėse mokyklose tokią mokymo(si) aplinką, patrauklią ir priimtina tiems, kurie nepripato bendrojo lavinimo mokyklose.
8. Plėsti profesinių mokyklų, kuriuose bendrojo lavinimo dalykai dėstomi aukštu lygiu, atsižvelgiant į profesijų specifiką, tinklą, kas mažintų psichologinę skirtį tarp profesinių ir bendrojo lavinimo mokyklų mokinių.

9. Visokeriopai skatinti teigiamos profesinių mokyklų patirties sklaidą, taikomus inovatyvius mokymo metodus ir mokinių pasiekimus įvairiose srityse, kas prisidėtų formuojant profesinio mokymo patrauklumo įvaizdį, kurtų palankias psichologines bei socialines prielaidas akademinės ir technologinės mokymosi krypties suartėjimo tapsmui.

Literatūra

1. Adamonienė R., Daukila S., Krikščiūnas B., Maknienė I., Palujanskienė A. Profesinio ugdymo pagrindai. Vilnius, 2001.
2. Ar patrauklus profesinis mokymas Lietuvoje? // Švietimo problemos analizė. 2007, spalio Nr. 6(17).
3. Barkauskaitė M. Profesinis konsultavimas ir orientavimas šiuolaikinio profesinio mokymo rengimo kontekste // Acta Pedagogica Vilnensia. 2007, Nr. 18.
4. Brunevičiūtė R., Masaitytė R. Lietuvos profesinio rengimo modeliavimo galimybės. // Acta Pedagogica Vilnensia. 2001, Nr. 8.
5. Beresnevičienė D. Lietuvos profesinio orientavimo edukologiniai ir psichologiniai pagrindai // Profesinis rengimas. 2003, Nr. 7.
6. Bernard F. Kooperuotas mokymasis profesinėje mokykloje // Profesinis rengimas. 2004, Nr. 8.
7. Danilevičius E., Laužackas R. Pirminio vidurinio profesinio rengimo reformos tyrimas // Profesinis rengimas. 2005, Nr. 9.
8. Dienys V. Profesinio rengimo turinys: tobulinimo prielaidos ir perspektyvos // Profesinis rengimas. 2002, Nr. 5.
9. Grigaliūnienė S. Profesiologinė vadyba // Profesinis rengimas. 2000, Nr. 3.
10. Fiscal Efficiency and Vocational Education in the EU Countries. Document of the World Bank, 2007.
11. Gurskienė O. Pirminio profesinio rengimo politika Lietuvoje ir ES // Profesinis rengimas. 2004, Nr. 8.
12. Halfpap K., Ott B. Darbinis mokymas(is) visapusio technikos disciplinų dėstymo procese // Profesinis rengimas. 2004, Nr. 8, p. 64.
13. Jankevičius S. Informacijos vaidmuo formuojant moksleivių profesinį apsisprendimą // Acta Pedagogica Vilnensia. 2001, Nr. 8.
14. Jaunuolių, atėjusių mokytis į profesines mokyklas, motyvai bei tolesnio mokymosi planai ir galimybės: tyrimo ataskaita, Vilnius Švietimo ir mokslo ministerija, Vytauto Didžiojo universitetas, 2005.
15. Laumenskaitė E., Petkevičiūtė N. Asmeninė motyvacija kaip profesinės karjeros pagrindas // Profesinis rengimas. 2004, Nr. 8.
16. Laužackas R. Mokymo turinio projektavimas. Standartai ir programos profesiniame rengime // Profesinis rengimas. 2000, Nr. 3.

17. Laužackas R. Profesinio rengimo plėtra žinių visuomenės ir konkurentabilios ekonomikos amžiuje // Profesinis rengimas. 2002, Nr. 5.
18. Laužackas R., Danilevičius E., Gurskinė O. Profesinio rengimo reforma Lietuvoje: parametrai ir rezultatai. Kaunas: VDU leidykla, 2004.
19. Lietuvos švietimas skaičiais 2007. Profesinis mokymas. Vilnius, 2007.
20. Masaitytė R., Večkienė N. Profesinės mokyklos vaidmuo testinio ugdymo procese // Profesinis rengimas. 2003, Nr. 6.
21. Mokinių profesinis informavimas, konsultavimas ir orientavimas mokyklose: tyrimo ataskaita. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija, 2006.
22. Monkevičius A. Profesinio rengimo Lietuvoje strategijos ir politikos kaitos bruožai ir tendencijos // Profesinis rengimas. 2002, Nr. 5.
23. Pukelis K. Karjeros projektavimo gebėjimai žinių visuomenėje: nauji iššūkiai profesiniam konsultavimui ir karjeros planavimui // Profesinis rengimas. 2003, Nr. 6.
24. Rooj P. Profesinis rengimas Europos plėtos kontekste. // Profesinis rengimas. 2002, Nr. 5.
25. Salberg P. Mokymo ir mokymosi metodų modernizavimas profesinėse mokyklose // Profesinis rengimas. 2000, Nr. 3.
26. Sysas A. Realioji socialinė: profesinės sąjungos ir profesinis rengimas // Profesinis rengimas. 2002, Nr. 5.
27. Šernas V. Profesinės veiklos didaktika. Vilnius, 1998.
28. Šlekaitis V. Darbo rinkos monitoringas ir profesinis rengimas // Profesinis rengimas. 2002, Nr. 5.
29. Švietimo ir mokymo sistemos modernizavimas siekiant bendrų Europos Sąjungos 2010 metams užsibrėžtų tikslų. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2005.
30. Tarmagadzė V., Vėbra, Viligaila A. profesinio tobulinimo vertinimas Lietuvos švietime: problemos ir perspektyvos // Acta Pedagogica Vilnensia. 2008, Nr. 20.
31. Teresevičienė M. Ugdymo metodų kaita. Bendrasis lavinimas ir profesinis rengimas // Profesinis rengimas. 1998, Nr. 1.
32. Urbonienė A., Leliūgienė I. Profesinio pasirinkimo motyvacijos raiška renkantis socioedukacinio darbo profesijas: tarpkultūrinis palyginimas // Acta Pedagogica Vilnensia. 2004, Nr. 13, p. 62.
33. Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007. Medžiaga diskusijoms. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2007.

Profesinių mokyklų mokiniai . Požymiai: mokymo pakopa, statistiniai rodikliai ir metai.

Prieiga per internetą:

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3110403&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSIId=3646&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14>

Priedai

ANKETA (profesinių mokyklų mokiniams)

Gerbiamieji,

Grupė Socialinės informacijos ir mokymų agentūros sociologų, bendradarbiaudama su VPU Sociologijos ir politikos tyrimų centru, LR švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu tiria profesinio mokymo patrauklumo didinimo galimybes, suartinant akademinę ir technologinę mokymosi kryptis. **Jūsų nuomonė mums labai svarbi!** Prašome atsakyti į visus anketos klausimus. Pažymėkite (apibraudami ar pabraukdami) labiausiai Jūsų nuomonę ir patirtį atitinkantį atsakymo variantą, o jei tokio nėra, įrašykite savąjį.

Anketa yra anoniminė, jos pasirašyti nereikia! Atsakymai bus nagrinėjami tik apibendrintų statistinių tendencijų pavidalu.

1. Kas Jus paskatino stoti į šią profesinę mokyklą?

1. Tėvai
2. Draugai
3. Socialiniai motyvai (gera stipendija ir pan.)
4. Perspektyvi galimybė greitai užsidirbti
5. Paklausi ir perspektyvi profesija
6. Prieinamumas (lengva įstoti, mokytis, arti mokykla ir pan.)
7. Neįstojau į aukštąją mokyklą

kas dar (parašykite).....
.....
.....

2. Kaip Jūs vertinate karjeros galimybes pabaigus profesinę mokyklą:

	Labai perspektyvu	Perspektyvu	Nei perspektyvu, nei neperspektyvu	Neperspektyvu	Visiškai neperspektyvu
Galimybę susirasti gerai apmokamą darbą	5	4	3	2	1
Galimybę toliau mokytis	5	4	3	2	1
Galimybę daryti profesinę karjerą	5	4	3	2	1

3. Studijuoti bendrojo lavinimo dalykus profesinėje mokykloje svarbu, nes:

	Visiškai sutinku	Sutinku	Sunku pasakyti	Nesutinku	Visiškai nesutinku
Suteikia bendrąjį išsilavinimą/visapusišką išprusimą	5	4	3	2	1
Padidina galimybes įstoti į aukštąją mokyklą	5	4	3	2	1
Sudaro galimybes susipažinti su man svarbia naujausia informacija	5	4	3	2	1
Padidina galimybes susirasti geresnį darbą Lietuvoje	5	4	3	2	1
Padidina galimybes susirasti geresnį darbą užsienyje	5	4	3	2	1
Ketinu laikyti egzaminą	5	4	3	2	1
Dėl ko dar? (parašykite).....	5	4	3	2	1

4. Kaip vertinate bendrųjų dalykų mokymosi galimybes profesinėje mokykloje:

	Labai gerai	Gerai	Nei gerai, nei blogai	Blogai	Labai blogai
Mokymosi bazės būklė	5	4	3	2	1
Mokytojų kvalifikaciją	5	4	3	2	1
Įgytas žinias	5	4	3	2	1
Praktinius įgūdžius	5	4	3	2	1

5. Ar tenkina bendrojo lavinimo dalykų sudėtis profesinėje mokykloje?

1. Taip
2. Ne
3. Sunku pasakyti

6. Kokie dalykai bendrojo lavinimo branduolyje Jums atrodo svarbiausi/reikalingiausi?

	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visiškai nesvarbu
Dorinis ugdymas	5	4	3	2	1
Lietuvių kalba	5	4	3	2	1
Matematika	5	4	3	2	1
Užsienio kalba	5	4	3	2	1
Istorija, geografija	5	4	3	2	1
Gamtamoksliniai (biologijos, fizikos, chemijos)	5	4	3	2	1

Dailė muzika	5	4	3	2	1
Kūno kultūra	5	4	3	2	1

7. Kaip vertinate bendrojo lavinimo dalykų dėstymą Jūsų profesinėje mokykloje?

	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Blogai	Labai blogai
Bendrojo lavinimo dalykų turinį	5	4	3	2	1
Taikomus mokymo metodus	5	4	3	2	1

8. Kurių bendrojo lavinimo dalykų, Jūsų nuomone, nepakanka mokymosi programoje?

	Labai trūksta	Trūksta	Nei trūksta, nei netrūksta	Netrūksta	Visiškai netrūksta
Dorinis ugdymas	5	4	3	2	1
Lietuvių kalba	5	4	3	2	1
Matematika	5	4	3	2	1
Užsienio kalba	5	4	3	2	1
Istorija, geografija	5	4	3	2	1
Gamtamoksliniai (biologijos, fizikos, chemijos)	5	4	3	2	1
Dailė muzika	5	4	3	2	1
Kūno kultūra	5	4	3	2	1
Kita.....	5	4	3	2	1
.....					
.....					

9. Kurių pasirenkamųjų dalykų Jūsų manymu nepakanka? Ko norėtumėte mokytis papildomai?

.....
.....
.....

10. Kaip vertinate mokymosi krūvį?

- 1) Per didelis
- 2) Nepakankamas
- 3) Pakankamas
- 4) Sunku pasakyti

11. Kaip vertinate bendrųjų ir profesinių dalykų santykį mokymo programoje?

- 1) Per daug bendrojo lavinimo dalykų
- 2) Per mažai bendrojo lavinimo dalykų
- 3) Per daug praktinio mokymo

- 4) Per mažai praktinio mokymo
- 5) Per daug profesinių dalykų teorijos
- 6) Per mažai profesinių dalykų teorijos
- 7) Santykis subalansuotas

12. Įvertinkite, kiek realios Jūsų galimybės:

	Labai realios	Realios	Sunku pasakyti	Nerealios	Visiškai nerealios
Išlaikyti valstybinius egzaminus	5	4	3	2	1
Tęsti studijas aukštojoje mokykloje	5	4	3	2	1

13. Ar ketinate studijas tęsti aukštojoje mokykloje

- 1) Ketinu
- 2) Neketinu
- 3) Dar neapsisprendžiau

14. Ar bendrojo lavinimo dalykų mokymosi kokybė profesinėje mokykloje yra pakankama:

	Visiškai pakankama	Pakankama	Sunku pasakyti	Nepakankama	Visiškai nepakankama
Išlaikyti valstybinius egzaminus	5	4	3	2	1
Tęsti studijas aukštojoje mokykloje	5	4	3	2	1

DĖKOJAME UŽ NUOŠIRDŽIUS ATSAKYMUS!

EKSPERTINIO INTERVIU KLAUSIMYNAS

(Profesijos dalykų mokytojams)

Gerbiamieji,

Grupė Socialinės informacijos ir mokymų agentūros sociologų, bendradarbiaudama su VPU Sociologijos ir politikos tyrimų centru, LR Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atlieka *Profesinio mokymo patrauklumo didinimo galimybių suartinant akademinę ir technologinę mokymosi kryptis analizės tyrimą*. Prašome atidžiai ir išsamiai atsakyti į klausimyno klausimus.

Jūsų nuomonė ir patirtis mums labai svarbi!

Bus analizuojami tik apibendrinti duomenys. Jūsų vardas ir pavardė nebus minimi.

1. Jūsų pareigos

2. Kiek metų dirbate šiose pareigose? metus

3. Jūsų įgyta specialybė

4. Jūsų išsimokslinimas

1. Pagrindinis
2. Pagrindinis su profesine kvalifikacija
3. Vidurinis
4. Vidurinis su profesine kvalifikacija
5. Aukštesnysis (spec. vidurinis)
6. Aukštasis neuniversitetinis
7. Aukštasis universitetinis

5. Jūsų dėstomas dalykas (-ai)
.....
.....
.....
.....

6. Kokių technologinių ir techninių profesijų specialistus rengia Jūsų mokymo įstaiga? (parašykite).....
.....
.....

7. Kaip manote, kokios priežastys skatina jaunimą rinktis technologinę mokymosi pakraipą?

8. Paskatina tėvai, draugai;
9. Socialiniai aspektai (stipendija ir pan.);
10. Perspektyvi galimybė greitai užsidirbti;
11. Paklausi profesija;
12. Prieinamumas (lengva įstoti, mokytis, arti mokykla ir pan.)
13. Nesugebėjimas įstoti į aukštąją mokyklą
14. Kas dar (parašykite)
-
-
-

8. Jūsų nuomone, kas turėtų būti keičiama pagrindinėje mokykloje, kad padidėtų mokinių motyvacija pasirinkti technologinę mokymosi kryptį?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Apibendrintai įvertinkite... Ar, Jūsų nuomone, mokiniai baigę profesines mokyklas yra pasirengę studijuoti aukštojoje mokykloje?

1. Taip
2. Ne
3. Sunku pasakyti

10. Apibendrintai įvertinkite šias mokymosi kryptis pasirinkusių mokinių galimybes išlaikyti valstybinius egzaminus? (įvertinkite 10 balų skalėje – kuo didesnės galimybės, tuo daugiau balų)

1. Technologinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių(.....balų tikimybė)
2. Gamtamokslinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių(.....balų tikimybė)
3. Humanitarinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių(.....balų tikimybė)

11. Apibendrintai įvertinkite šias mokymosi kryptis pasirinkusių mokinių galimybes įstoti į aukštąsias mokyklas? (įvertinkite 10 balų skalėje – kuo didesnės galimybės, tuo daugiau balų)

4. Technologinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių(.....balų tikimybė)
5. Gamtamokslinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių(.....balų tikimybė)
6. Humanitarinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių(.....balų tikimybė)

12. Apibendrintai įvertinkite šias mokymosi kryptis pasirinkusių mokinių pasirengimą studijuoti aukštojoje mokykloje?

	Technologinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių	Gamtamokslinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių	Humanitarinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių
Visiškai pasirengę			
Pasirengę			
Sunku pasakyti			
Nepasirengę			
Visiškai nepasirengę			

13. Kokie yra technologinę mokymosi pakraipą pasirinkusių mokinių poreikiai mokymosi turiniui?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. Jūsų manymu, studijuojantys technologinę pakraipą mokiniai mokymosi atžvilgiu yra:

1. Labai motyvuoti
2. Motyvuoti
3. Sunku pasakyti
4. Nemotyvuoti
5. Visiškai nemotyvuoti

15. Ar bendrojo lavinimo dalykų turinys ir mokymo metodai atitinka profesinių mokyklų mokinių poreikius bei jų tolimesnius planus?

	Bendrojo lavinimo dalykų turinys	Bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodai
Visiškai atitinka		
Atitinka		
Sunku pasakyti		
Neatitinka		
Visiškai neatitinka		

16. Studijuoti bendrojo lavinimo dalykus profesinėje mokykloje mokiniams svarbu, nes:

	Labai svarbu	Svarbu	Sunku pasakyti	Nesvarbu	Visiškai nesvarbu
Suteikia bendrąjį išsilavinimą/visapusišką išprusimą	5	4	3	2	1
Padidina galimybes įstoti į aukštąją mokyklą	5	4	3	2	1
Sudaro galimybes susipažinti su naujausia informacija	5	4	3	2	1
Padidina galimybes susirasti geresnį darbą Lietuvoje	5	4	3	2	1
Padidina galimybes susirasti geresnį darbą užsienyje	5	4	3	2	1
Ketina laikyti valstybinius egzaminus	5	4	3	2	1
Dėl ko dar? (parašykite).....	5	4	3	2	1

.....					
----------------------------------	--	--	--	--	--

17. Kokių kompetencijų studijuojant technologinę pakraipą profesinėje mokykloje, Jūsų manymu, reikia labiausiai? (įvertinkite kiekvieną kompetenciją 1-10 balų skalėje, kuo svarbesnė kompetencija, tuo didesnis balas)

Instrumentinės kompetencijos

Pažintiniai sugebėjimai (.....balai)
Gebėjimas suprasti, analizuoti ir sintetinti žinias (.....balai)
Gebėjimas organizuoti ir planuoti savo laiką (.....balai)
Bendrų bazinių žinių turėjimas (.....balai)
Rašytinės ir verbalinės komunikacijos gimtąja kalba (.....balai)
Įgūdžių turėjimas (.....balai)
Antrosios (trečiosios) kalbos žinojimas (.....balai)
Kompiuterinio raštingumo pagrindai (.....balai)
Gebėjimas atrinkti ir analizuoti informaciją iš skirtingų šaltinių (.....balai)

Bendravimo kompetencijos

Gebėjimas kritiškai vertinti reiškinius ir savikritika (.....balai)
Gebėjimas dirbti komandoje (.....balai)
Tarpasmeninio bendravimo įgūdžių turėjimas (.....balai)
Gebėjimas toleruoti kitonišką elgesį, pažiūras, kultūrinius skirtumus (.....balai)
Etinių vertybių išpažinimas (.....balai)

18. Prašytume išdėstyti savo nuomonę svarbiais klausimais, kurių anksčiau neaptarėme

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

DĖKOJAME UŽ NUOŠIRDŽIUS ATSAKYMUS!

KLAUSIMYNAS
(Bendrojo lavinimo dalykų mokytojams)

Gerbiamieji,

Grupė Socialinės informacijos ir mokymų agentūros sociologų, bendradarbiaudama su VPU Sociologijos ir politikos tyrimų centru, LR Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atlieka *Profesinio mokymo patrauklumo didinimo galimybės suartinant akademinę ir technologinę mokymosi*

kryptis analizės tyrimą. Prašome atidžiai ir išsamiai atsakyti į klausimyno klausimus. **Jūsų nuomonė ir patirtis mums labai svarbi!**

Bus analizuojami tik apibendrinti duomenys. Jūsų vardas ir pavardė nebus minimi.

1. Jūsų pareigos

2. Kiek metų dirbate šiose pareigose? metus

3. Jūsų įgyta specialybė

4. Jūsų išsimokslinimas

1. Pagrindinis

2. Pagrindinis su profesine kvalifikacija

3. Vidurinis

4. Vidurinis su profesine kvalifikacija

5. Aukštesnysis (spec. vidurinis)

6. Aukštasis neuniversitetinis

7. Aukštasis universitetinis

5. Jūsų pedagoginė kvalifikacija

6. Jūsų dėstomas dalykas (-ai)

.....
.....
.....
.....
.....
.....

...

7. Jūsų nuomone, kas turėtų būti keičiama pagrindinėje mokykloje, kad padidėtų mokinių

motyvacija pasirinkti technologinę mokymosi kryptį?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2

8. Apibendrintai įvertinkite šias mokymosi kryptis pasirinkusių mokinių galimybes išlaikyti valstybinius egzaminus? (įvertinkite 10 balų skalėje – kuo didesnės galimybės, tuo daugiau balų)

1. Technologinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių (.....balų tikimybė)

2. Gamtamokslinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių..... (.....balų tikimybė)

3. Humanitarinę mokymosi kryptį pasirinkusių mokinių (.....balų tikimybė)

9. Apibendrintai įvertinkite šias mokymosi kryptis pasirinkusių mokinių galimybes įstoti į aukštąsias mokyklas? (įvertinkite 10 balų skalėje – kuo didesnės galimybės, tuo daugiau balų)

4. Technologinę mokymosi krypti pasirinkusių mokinių..... (.....balų tikimybė)

5. Gamtamokslinę mokymosi krypti pasirinkusių mokinių (.....balų tikimybė)

6. Humanitarinę mokymosi krypti pasirinkusių mokinių..... (.....balų tikimybė)

10. Apibendrintai įvertinkite šias mokymosi kryptis pasirinkusių mokinių pasirengimą studijuoti aukštojoje mokykloje?

Technologinę mokymosi

kryptį pasirinkusių

mokinių

Gamtamokslinę

mokymosi kryptį

pasirinkusių mokinių

Humanitarinę

mokymosi kryptį

pasirinkusių

mokinių

Visiškai pasirengę

Pasirengę

Sunku pasakyti

Nepasirengę

Visiškai nepasirengę

11. Kokie yra humanitarinę mokymosi pakraipą pasirinkusių mokinių poreikiai mokymosi turiniui?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Kokie yra gamtamokslinę mokymosi pakraipą pasirinkusių mokinių poreikiai mokymosi turiniui?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3

13. Jūsų manymu, studijuojantys gamtamokslinę ir humanitarinę pakraipą mokiniai mokymosi atžvilgiu yra:

Gamtamokslinę mokymosi

kryptį pasirinkę mokiniai

Humanitarinę mokymosi kryptį
 pasirinkę mokiniai
 Labai motyvuoti
 Motyvuoti
 Sunku pasakyti
 Nemotyvuoti
 Visiškai nemotyvuoti

14. Ar bendrojo lavinimo dalykų turinys ir mokymo metodai atitinka bendrojo lavinimo mokyklų mokinių poreikius bei jų tolimesnius planus?

Bendrojo lavinimo dalykų turinys Bendrojo lavinimo dalykų mokymo metodai

Visiškai atitinka
 Atitinka
 Sunku pasakyti
 Neatitinka
 Visiškai neatitinka

15. Kokių kompetencijų studijuojant gamtamokslinę pakraipą bendrojo lavinimo mokykloje,

Jūsų manymu, reikia labiausiai? (įvertinkite kiekvieną kompetenciją 1-10 balų skalėje, kuo svarbesnė kompetencija, tuo didesnis balas)

Instrumentinės kompetencijos

Pažintiniai sugebėjimai (.....balai)
 Gebėjimas suprasti, analizuoti ir sintetinti žinias (.....balai)
 Gebėjimas organizuoti ir planuoti savo laiką (.....balai)
 Bendrų bazinių žinių turėjimas (.....balai)
 Rašytinės ir verbalinės komunikacijos gimtąja kalba..... (.....balai)
 Įgūdžių turėjimas (.....balai)
 Antrosios (trečiosios) kalbos žinojimas (.....balai)
 Kompiuterinio raštingumo pagrindai..... (.....balai)
 Gebėjimas atrinkti ir analizuoti informaciją iš skirtingų šaltinių (.....balai)

Bendravimo kompetencijos

Gebėjimas kritiškai vertinti reiškinius ir savikritika..... (.....balai)
 Gebėjimas dirbti komandoje (.....balai)
 Tarpasmeninio bendravimo įgūdžių turėjimas (.....balai)
 Gebėjimas toleruoti kitonišką elgesį, pažiūras, kultūrinius skirtumus (.....balai)
 Etinių vertybių išpažinimas (.....balai)

4

16. Kokių kompetencijų studijuojant humanitarinę pakraipą bendrojo lavinimo mokykloje,

Jūsų manymu, reikia labiausiai? (įvertinkite kiekvieną kompetenciją 1-10 balų skalėje, kuo svarbesnė kompetencija, tuo didesnis balas)

Instrumentinės kompetencijos

Pažintiniai sugebėjimai (.....balai)
 Gebėjimas suprasti, analizuoti ir sintetinti žinias (.....balai)
 Gebėjimas organizuoti ir planuoti savo laiką (.....balai)
 Bendrų bazinių žinių turėjimas (.....balai)
 Rašytinės ir verbalinės komunikacijos gimtąja kalba..... (.....balai)
 Įgūdžių turėjimas (.....balai)
 Antrosios (trečiosios) kalbos žinojimas (.....balai)
 Kompiuterinio raštingumo pagrindai..... (.....balai)
 Gebėjimas atrinkti ir analizuoti informaciją iš skirtingų šaltinių (.....balai)

Bendravimo kompetencijos

17. Prašytume išdėstyti savo nuomonę svarbiais klausimais, kurių anksčiau neaptarėme

[illegible]